

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Diplomová práce

VYDĚDĚNÍ

Lucie Pešková

Plzeň 2024

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Lucie PEŠKOVÁ**
Osobní číslo: **R19M0500P**
Studijní program: **M0421A220004 Právo a právní věda**
Téma práce: **Vydědění**
Zadávací katedra: **Katedra občanského práva**

Zásady pro vypracování

Úvod

1. Vymezení pojmů
2. Nepominutelný dědic
3. Důvody vydědění
4. Prohlášení o vydědění
5. Povinný díl
6. Právní úprava jiných zemí
7. Zhodnocení zákonných důvodů vydědění v ČR + PL + GB

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

viz příloha

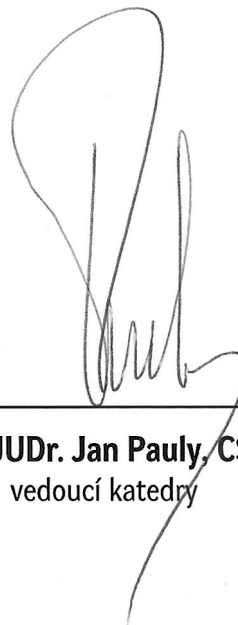
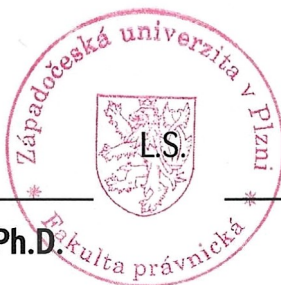
Vedoucí diplomové práce: **Doc. JUDr. Jindřich Psutka, Ph.D.**
Katedra občanského práva

Datum zadání diplomové práce: **31. března 2023**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2024**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 30. června 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Vydědění*“ vypracovala samostatně a veškeré prameny, které jsem k vypracování práce použila byly řádně citovány v poznámkách pod čarou a uvedeny v seznamu použité literatury.

V Plzni dne

.....
Lucie Pešková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce doc. JUDr. Jindřichu Psutkovi, Ph.D., za jeho čas a cenné rady, které mi při psaní poskytl. Dále bych chtěla poděkovat rodině a přátelům za jejich podporu během celého studia.

Seznam použitých zkratek

ALS	Amyotrofická laterální skleróza
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
KC	Kodeks cywilny (polský občanský zákoník)
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
OZO	Císařský patent č. 946/1811 Sb.z.s., obecný zákoník občanský
OZ 1950	Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník
OZ 1964	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
OZZ	Obnovené zřízení zemské
SJM	Společné jmění manželů
TŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízení soudních

Obsah

Úvod.....	1
1 Vývoj institutu vydědění na území českého státu	3
1.1 Vydědění před Obecným zákoníkem občanským z roku 1811.....	3
1.2 Vydědění podle Obecného zákoníku občanského z roku 1811	4
1.3 Změny v institutu vydědění podle Občanského zákoníku z roku 1950	5
1.4 Vydědění podle Občanského zákoníku z roku 1964 a novelizací zákonem č. 131/1982 Sb. a zákonem č. 509/1991 Sb.	6
1.5 Institut vydědění podle současné právní úpravy	7
2 Nepominutelný dědic	9
2.1 Postavení nepominutelného dědice	9
2.2 Ochrana nepominutelného dědice	12
3 Povinný díl	14
3.1 Institut povinného dílu.....	14
3.2 Velikost povinného dílu.....	16
3.3 Započtení na povinný díl.....	17
3.3.1 Započtení podle § 1660 odst. 1 OZ	18
3.3.2 Započtení podle § 1660 odst. 2 OZ	18
3.3.3 Započtení podle § 1661 OZ.....	20
4 Vydědění	22
4.1 Jednotlivé důvody vydědění.....	22
4.1.1 Vydědění pro neposkytnutí potřebné pomoci v nouzi podle § 1646 odst. 1 písm. a)	22
4.1.2 Vydědění pro neprojevení opravdového zájmu podle § 1646 odst. 1 písm. b).....	25
4.1.3 Vydědění pro odsouzení za trestný čin spáchaný za okolností svědčících o zvrhlé povaze vyděděného podle § 1646 odst. 1 písm. c).....	28
4.1.4 Vydědění pro vedení trvale nezřízeného života podle § 1646 odst. 1 písm. d).....	31
4.1.5 Vydědění nepominutelného dědice nezpůsobilého dědit podle § 1646 odst. 2	33
4.1.5.1 Vydědění pro čin povahy úmyslného trestného činu proti zůstaviteli, jeho předku, potomku nebo manželu	34
4.1.5.2 Vydědění pro zavrženíhodný čin proti zůstavitelově poslední vůli.....	36
4.1.5.3 Prominutí	37
4.1.6 Zadlužený nebo marnotratný nepominutelný dědic	38
4.1.6.1 Zadluženost	39

4.1.6.2 Marnotratnost	40
5 Prohlášení o vydědění	42
6 Právní úprava vydědění v zahraničí	46
6.1 Polská republika	46
6.1.1 Jednání trvale v rozporu se zásadami společenského soužití proti vůli zůstavitele	48
6.1.2 Úmyslný trestný čin proti životu, zdraví nebo svobodě či hrubé urážky na cti vůči zůstaviteli nebo některé z jeho nejbližších osob	49
6.1.3 Trvalé neplnění rodinné povinnosti vůči zůstaviteli	49
6.1.4 Komparace s českou právní úpravou	51
6.2 Velká Británie	53
6.2.1 Dědění ze zákona a z testamentu	53
6.2.3 Dědická nezpůsobilost	54
6.2.2 Vydědění	55
6.2.3 Family provision	56
6.2.4 Komparace s českou právní úpravou	57
Závěr	58
Cizojazyčné resumé	61
Seznam použitých pramenů	62

Úvod

Žádný život na Zemi není věčný, každý se jednou setká s úmrtím blízkého, až nakonec i se smrtí vlastní. Jak řekl římský filozof Lucius Annaeus Seneca „*Celý lidský život není nic jiného než cesta k smrti.*“ Člověk sice odchází, ale jeho majetek zde zůstává. Proto je potřeba právem regulovat, jak bude s majetkem zůstavitele po jeho smrti nakládáno. Dědické právo proto odpovídá na dvě základní otázky, kterými jsou „Kdo bude dědicem?“ a „Jak bude pozůstalost rozdělena?“.

Dědickým právem se prolíná několik zásad. Hlavní zásadou dědického práva v českém právním řádu je *zásada zachování hodnot*. Ta vychází z římskoprávního základu a jejím účelem je zachovat majetkové hodnoty zůstavitele pro jeho nástupce, zejména potomky. Stát se takto snaží uchovat jmění v rodině a zajistit pozůstalým po jejich milovaném jeho odkaz v podobě jeho jmění. Naproti této zásadě stojí *zásada volnosti zůstavitele ve volbě dědice*. Ta zůstaviteli umožňuje zvolit si za dědice kohokoliv, dle jeho svobodné vůle. Právo se pokouší nalézt rovnováhu mezi těmito dvěma zásadami, a vytvořit tak optimální podmínky pro zachování obou hodnot.

Cílem této práce je vytvořit ucelený výklad institutu vydědění, ve kterém se tyto dvě zásady střetávají a jedna je upozaděna na úkor druhé a následně komparace institutu vydědění se zahraničními právními řády.

Práce je systematicky rozdělena do šesti kapitol, z nichž první kapitola bude obsahovat stručný nástin historického vývoje a změn v institutu vydědění od středověku až k současné právní úpravě.

Druhá kapitola se věnuje nepominutelnému dědici. Vysvětluje, které osoby zákon jako nepominutelné dědice stanoví a kdo jsou jejich nástupci. Dále tato kapitola rozvádí výše zmíněné zásady dědického práva, a obsahuje zhodnocení jejich významu. Následně je v této kapitole vymezeno postavení, práva a povinnosti nepominutelného dědice v pozůstalostním řízení, a nakonec pojednává o jeho ochraně a právu na povinný díl.

Na poslední část druhé kapitoly navazuje kapitola třetí této práce, která se zabývá povinným dílem, jeho zákonnému vymezení a uplatnění práva

na povinný díl nepominutelným dědicem. Následně je vysvětlena velikost povinného dílu pro zletilé a nezletilé nepominutelné dědice. Dále je v této kapitole rozebrána problematika započtení na povinný díl.

Čtvrtá kapitola pojednává o vydědění a důvodech pro vydědění. Zaměřuje se na otázky, koho je možné vydědit a jaké musí být pro vydědění splněny podmínky. Platí zásada, že vydědění by nemělo být podporováno, a proto jsou stanoveny podmínky (důvody), pro které je možné dědice vydědit a od těchto důvodů se nelze odchýlit. Pokusí se tyto důvody přiblížit a rozvést, a to za použití výkladu zákona komentáři a soudní praxí.

Pátá kapitola uvádí formální náležitosti vydědění. Vysvětluje tři možné způsoby vydědění, jejich náležitosti a úskalí. Dále krátce pojednává o negativní závěti, jakožto způsobu odejmutí práva na zákonný dědický podíl jinému než nepominutelnému dědici.

Šestá a poslední kapitola se věnuje pojetí vydědění v zahraničních právních řádech. Konkrétně pojednává o vydědění a jeho podmínkách v Polské republice, jakožto jednomu ze sousedních států České republiky. Na rozdíl od České republiky má na pojetí vydědění v polsku větší vliv rozšířená náboženská kultura. Katolické náboženství totiž vyzdvihuje důležitost rodiny, a lze proto očekávat vyšší důraz na naplnění zásady zachování hodnot. Druhým právním řádem, na který se tato kapitola zaměří, je právní řád Velké Británie, konkrétně na území Anglie a Walesu. Tento právní řád naopak upřednostňuje zásadu svobody vůle zůstavitele. Závěr této kapitoly obsahuje zhodnocení těchto dvou právních úprav a komparaci s právní úpravou České republiky.

1 Vývoj institutu vydědění na území českého státu

Dědické právo bylo na území českého státu patrně již odedávna. Pravděpodobně prvním dochovaným nařízením panovníka, které se dotýká dědického práva a dědické posloupnosti, byla Statuta Konrádova, která uvádí, že nemá-li zůstavitel syna a má-li dcery, případně dědictví dcerám a nemá-li dcery, případně nejbližším dědicům. Dědicem v té době nebyl každý příbuzný, ale pouze „nedílní příbuzní“ do 4. kolena.¹ Dochované zmínky vydědění lze nalézt o několik století později v kšaftech,² které projevují negativní dispozici s majetkem.³

1.1 Vydědění před Obecným zákoníkem občanským z roku 1811

Zmínku o vydědění je možné nalézt v kšaftu Adama Koce z Dobrše z roku 1592. Ten svého nejstaršího syna Bernata kšaftem „všeho zbavuje a prázdna činí z důvodu jeho nectného a nenáležitého chování.“⁴ Vzhledem k uvedenému lze předpokládat, že nejenže bylo možné svého potomka vydědit, ale také že již v 16. století byly pro odnětí dědického práva v listinách uváděny důvody pro takový úkon.

Vydědění bylo pro příklad upraveno v Obnoveném zřízení zemském v článku O.XXVII, ve kterém bylo nazýváno „odkšaftováním od všeho dědického práva“. OZZ stanovilo, že kdo chtěl svého potomka odkšaftovat, musel k tomu mít závažné důvody.⁵

---

¹ ADAMOVÁ, Karolina a SÝKORA, Antonín. *Dědické zemské právo v české historii: k obsahu českého zemského hmotného dědického práva od patrimoniálního státu do poloviny 17. století se zvláštním zřetelem k Obnovenému zřízení zemskému, Deklaratoriím a Novelám*. Právo (Key Publishing). Ostrava: Key Publishing, 2013, s. 13-15.

² Jednalo se o listinu opatřenou pečeti zůstavitele a pečeti dvou až tří svědků, kterou zůstavitel odkazuje své svrchky a nádbytky někomu. In ADAMOVÁ, Karolina a SÝKORA, Antonín. *Dědické zemské právo v české historii: k obsahu českého zemského hmotného dědického práva od patrimoniálního státu do poloviny 17. století se zvláštním zřetelem k Obnovenému zřízení zemskému, Deklaratoriím a Novelám*. Právo (Key Publishing). Ostrava: Key Publishing, 2013, s. 37.

³ Tamtéž, s. 64.

⁴ Tamtéž.

⁵ Tamtéž, s. 94.

1.2 Vydědění podle Obecného zákoníku občanského z roku 1811

Důvody vydědění upravoval zákon č. 946/1811 Sb.z.s. Obecný zákoník občanský, který v § 768 uvádí, že dítě může být vyděděno pro tyto důvody:

1. odpadne-li od křesťanství (*zrušen roku 1868*);
2. když nechalo zůstavitele bez pomoci v nouzi;
3. bylo-li pro zločin odsouzeno k žaláři doživotnímu nebo dvacetiletému;
4. vede-li vytrvale život, který se příčí veřejné mravnosti.

Nepominutelnými dědici, které bylo možno vydědit, byli dle § 763 OZO zůstavitelovy děti, vnuci a pravnuci, rodiče a také dědové a báby. Zda byly děti narozeny v manželství či nikoliv, nemělo na právo na povinný díl vliv. Rodiče (tedy i dědové a báby) mohli dále být vydědění kromě výše uvedených důvodů také podle ustanovení § 769 OZO, a to z důvodu, že úplně zanedbali výchovu dítěte.

OZO znal i vydědění marnotratných a velmi zadlužených nepominutelných dědiců. Byla-li obava, že povinný díl, který jim přináležel, byl z největší části nebo zcela pro jeho děti ztracen, mohl zůstavitel nepominutelného dědice dle ustanovení § 773 vydědit podobně jako v dnešní úpravě pouze v případě, že takový díl, který by připadl vyděděnému připadne jeho dětem.

Dále bylo umožněno odejmout povinný díl nepominutelnému dědici pro činy, kterými se dědic stává nehodným dědického práva. Tyto činy jsou vymezeny v § 540, § 542 a § 543 OZO:

1. kdo se proti zůstaviteli dopustil zločinu, jest nehoden dědického práva, pokud z okolností nevychází najevo, že mu zůstavitel odpustil;
2. kdo zůstavitele k projevení poslední vůle donutil nebo podvodným způsobem svedl, překazil prohlášení nebo změnu poslední vůle, nebo potlačil poslední pořízení, které od něho bylo již zřízeno, je z dědického práva vyloučen a zodpovídá za veškerou škodu, která tím byla přivoděna třetí osobě;
3. osoby, které se k cizoložství nebo krvesmilství na soudě doznaly nebo byly usvědčeny, jsou vzájemně vyloučeny z dědického práva na základě prohlášení poslední vůle.

Zůstavitel mohl nepominutelného dědice vydědit výslovně v poslední vůli, nebo vydědění mohl provést mlčky, konkrétně opomenutím. Na nepominutelného dědice bylo pohlíženo jako by jej zůstavitel vydědil, pokud pořídil o celém svém jmění a jemu zanechal část menší, než činil povinný díl, nebo mu nezanechal vůbec nic.⁶ Příčina vydědění, jak uvádí § 771 OZO, nemusela být v poslední vůli vyjádřena, ale musela být dědicem dokázána. V případě, že zůstavitel nepominutelného dědice přešel mlčky, musel dědic, kterého ustanovil prokázat, že zůstavitel věděl o existenci nepominutelného dědice. Nepominutelný dědic byl opominut pouze v případě, že mu pořízením pro případ smrti byla odepřena i ta část, která by činila jeho povinný díl.⁷

1.3 Změny v institutu vydědění podle Občanského zákoníku z roku 1950

Ke změně došlo více než po sto letech, kdy 1.1.1951 obecný zákoník občanský pozbyl účinnosti, a na jeho místo nastoupil občanský zákoník z roku 1950 (tzv. střední zákoník občanský). Nutno podotknout, že oproti předchozí úpravě, která věnovala institutu vydědění několik paragrafů, se OZ 1950 vyděděním zabýval pouze ve dvou ustanoveních, a to § 552 a § 553. Celkem vymezil tři důvody pro vydědění. Jednalo se o vydědění pro opuštění zůstavitele v nouzi, pro spáchání úmyslného trestného činu a pro případ, kdy dědic trvale odpírá pracovat.

Opuštění zůstavitele v nouzi bylo obdobou pro zanechání zůstavitele bez pomoci v nouzi. Zde došlo pouze ke změně formulace ustanovení. U druhého důvodu byla změna významnější. Odpadla podmínka v podobě délky odsouzení a byla nahrazena úmyslem ke spáchání činu. Posledním možným důvodem pro vydědění byl stanoven případ, kdy dědic trvale odpírá pracovat. Jednalo se o zcela nový důvod, jehož základy není možné nalézt v předchozí právní úpravě. Do výčtu byl přidán zřejmě pro změnu režimu, pro který byla povinnost práce a přísné následky porušení této povinnosti typické. Další důvody, stanovené v OZO

---

⁶ ROUČEK, František. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Praha: Codex Bohemia, 1998. 6 sv. Komentáře velkých zákonů československých, sv. 1, s. 439.

⁷ MAYR-HARTING Robert. *Soustava občanského práva Kniha pátá. Právo dědické*. Brno: Barvič & Novotný, 1927. s. 134. Online. Dostupné z: <https://kramerius5.nkp.cz/view/uuid:c4ac1f90-987f-11e3-a744-005056827e52?page=uuid:cd9a42f0-b781-11e3-a597-5ef3fc9bb22f>. [citováno 2024-03-06].

jako vedení života přičícího se veřejné mravnosti a marnotratného či velmi zadluženého dědice OZ 1950 opomenul.

OZ 1950 také vynechal pojem nepominutelný dědic a povinný díl. Ustanovil pouze ty dědice, kterým závěti nelze zkrátit zákonný dědický podíl, a ty, kterým nelze zákonný dědický podíl odejmout. Nezletilým dětem náležel zákonný dědický podíl v celé výši a pro další (zletilé) potomky, rodiče a staré rodiče, kteří již byli neschopní pracovat, musel zůstavitel zanechat alespoň tři čtvrtiny zákonného dědického podílu (§ 551 OZ 1950). Zákonným dědickým podílem je myšlen takový podíl, který by dědic získal při rozdělení pozůstalosti podle zákonné dědické posloupnosti. Jediným možným zůstavitelovým prostředkem k odejmutí či zkrácení práva na zákonný dědický podíl bylo vydědění. OZ 1950 v ustanovení § 522 uvádí i dědickou nezpůsobilost, kterou se stejně jako v OZO dědic stal nehodným dědictví. Aby se stal dědicky nezpůsobilým, musel se dědic dopustit „úmyslného trestného činu proti zůstaviteli, jeho manželu, dětem nebo rodičům, anebo zavrženíhodného jednání proti projevu poslední vůle.“⁸ Dědická nezpůsobilost nastávala *ex lege*, bez další zůstavitelovy projevené vůle. Zůstavitel mohl takový čin dědici prominout a následkem prominutí byl dědic opět způsobilý dědit.

1.4 Vydědění podle Občanského zákoníku z roku 1964 a novelizací zákonem č. 131/1982 Sb. a zákonem č. 509/1991 Sb.

V roce 1964 byl přijat a vešel v účinnost občanský zákoník, který sice v části sedmé pojednával o dědickém právu, avšak vydědění úplně vynechal. Takto byl zákoník účinný až do novelizace zákonem č. 131/1982 Sb. kterým byl institut vydědění navrácen. Opět vydědění nevěnoval příliš pozornosti a stanovil v § 469a jediný důvod. Jednalo se o případ, kdy v rozporu s pravidly socialistického soužití dědic zůstaviteli neposkytl potřebnou pomoc v nemoci, ve stáří nebo v jiných závažných případech. Následně byl občanský zákoník novelizován zákonem č. 509/1991 Sb., účinným od 1.1.1992, kterým byl rozšířen výčet důvodů pro vydědění. Nově bylo možné vydědit potomka pokud:

---

⁸ Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, § 522 odst. 1.

1. v rozporu s dobrými mravy neposkytl zůstaviteli potřebnou pomoc v nemoci, ve stáří nebo v jiných závažných případech,
2. o zůstavitele trvale neprojevuje opravdový zájem, který by jako potomek projevovat měl,
3. byl odsouzen pro úmyslný trestný čin k trestu odnětí svobody v trvání nejméně jednoho roku,
4. trvale vede nezřízený život.

Podle § 469a v účinnosti mezi lety 1983 a 1991 bylo možné vydědit potomka listinou o vydědění, která splňovala náležitosti formy závěti. Tedy musela být buďto napsána vlastní rukou a v ní uveden den, měsíc a rok podpisu a vlastnoruční podpis, nebo bylo možno ji sepsat ve formě notářského zápisu.⁹ V listině vždy musel být uveden důvod vydědění.¹⁰ OZ v této podobě chránil na rozdíl od OZ 1950 jen potomky, přičemž je rozdělil na zletilé a nezletilé. Nezletilému potomku nemohl být zkrácen zákonný dědický podíl vůbec a zletilému mohl být zkrácen maximálně o jednu čtvrtinu.¹¹ S účinností novelizace zákonem č. 509/1991 Sb. od 1.1.1992 zůstaly formální náležitosti vydědění nezměněny. Novinkou byla pouze úprava ochrany zletilých potomků, kterým zákon přiznával ochranu pouze na polovinu zákonného dědického podílu, na rozdíl od tří čtvrtin, jak uváděla předchozí právní úprava.¹² Pro účely tohoto zákona byli potomci nazýváni neopomenutelní dědici.¹³

Tato úprava vydědění se již neměnila a byla účinná až do vydání zákona č. 89/2012 Sb., účinného od 1.1.2014.

1.5 Institut vydědění podle současné právní úpravy

V současné právní úpravě jsou důvody vydědění taxativně vymezeny v § 1646 odst. 1 OZ. Nepominutelný dědic může být vyděděn v případě, že:

---

⁹ Zákon č. 40/1961 Sb., občanský zákoník, účinný od 1.4.1983, § 476.

¹⁰ Tamtéž, § 469a.

¹¹ Tamtéž, § 479.

¹² Zákon č. 40/1961 Sb., občanský zákoník, účinný od 1.1.1992, § 479.

¹³ ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan, a kol., *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2009, s. 1458. Online. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfwpk5tlgqxhgys7ge4tmnc7gqyf64dggq3ts>. [citováno 2024-03-23].

1. zůstaviteli neposkytl potřebnou pomoc v nouzi,
2. o zůstavitele neprojevuje opravdový zájem, jaký by projevovat měl,
3. byl odsouzen pro trestný čin spáchaný za okolností svědčících o jeho zvrhlé povaze nebo
4. vede trvale nezřízený život.

Podle § 1646 odst. 2 může být vyděděn i ten dědic, který je nezpůsobilý dědit a tím je z dědického práva vyloučen. Dále § 1647 OZ stanoví, že může být z práva na povinný díl vyloučen i takový dědic, který je tak zadlužen, nebo se chová tak marnotratně, že je důvodná obava, že nezanechá povinný díl pro své potomky. V tomto případě lze však nepominutelného dědice vydědit jen takovým způsobem, že se jeho povinný díl zůstaví jeho potomkům, nebo není-li jich, tak jejich potomkům.¹⁴

Odstavec 3 tohoto ustanovení také uvádí, že v případě, kdy vyděděný zůstavitele přežije, nedědí po zůstaviteli ani děti tohoto nepominutelného dědice, ledaže zůstavitel neprojeví jinou vůli. Přežije-li zůstavitel svého vyděděného potomka, jeho potomci po zůstaviteli dědí, nejsou-li sami z práva na pozůstalost vyloučení.¹⁵

Občanský zákoník se po vzoru OZO vrací i k možnosti vydědění marnotratného nebo zadluženého dědice, s podmínkou odkazu povinného dílu potomkům vyděděného. Podobnost s OZO je značná, úpravy vyjadřují převážně novodobé pojetí společnosti.¹⁶

---

¹⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 1646 odst. 2.

¹⁵ Tamtéž, odst. 3.

¹⁶ Tamtéž, § 1647.

2 Nepominutelný dědic

2.1 Postavení nepominutelného dědice

Na otázku, kdo je nepominutelným dědicem, odpovídá § 1643 odst. 1 OZ, který stanoví, že „*Nepominutelnými dědici jsou děti zůstavitele a nedědí-li, pak jsou jimi jejich potomci.*“ Za dítě zůstavitele je považována nezletilá i zletilá osoba a dítě počaté, zatím nenarozené tzv. nasciturus, pokud je splněna podmínka, že se narodí živé.¹⁷ Občanský zákoník nečiní rozdíl mezi dětmi manželskými, nemanželskými a osvojení. Podle § 832 OZ má osvojené dítě postavení dítěte osvojitele a tudíž je na osvojené dítě je pohlíženo jako by bylo vlastním. Nedědí-li potomek zůstavitele, na jeho místo nastupují jeho děti. Pod touto formulací OZ rozumí případy, kdy se dědic předem smlouvou dědického práva zřekne (§ 1481 OZ), je nezpůsobilý dědit (§ 1484 OZ), odmítl dědictví (§ 1487 OZ), byl vyděděn (§ 1646 a následující OZ), za předpokladu, že vyděděný zemře dříve než zůstavitel, nebo současně s ním, nebo projevil-li zůstavitel vůli, aby děti vyděděného nastoupili na jeho místo. Současně na místo nepominutelného dědice nastoupí potomek i v případě, kdy se k němu při projednání pozůstalosti nepřihlíží (§ 1671 OZ).¹⁸

Za nepominutelného dědice naopak není považován manžel zůstavitele, ačkoliv společně s dětmi patří do první dědické třídy v intestátní posloupnosti. Důvodová zpráva uvádí, že návrhy na rozšíření okruhu nepominutelných dědiců byly zamítnuty. Zákonodárce se přiklonil k právní úpravě z roku 1950, která vynechání manžela z okruhu nepominutelných (dříve neopomenutelných) odůvodňovala hospodářským zabezpečením manžela ve formě zákonného majetkového společenství (dnes nazýváno „společné jmění manželů“). Rodiče a prarodiče z nepominutelných dědiců vyřadil OZ 1964 a nynější úprava se již k zahrnutí rodičů či prarodičů do okruhu nepominutelných dědiců nevrátila.¹⁹ Společné jmění manželů zaniká v jednom z případů právě smrtí jednoho z manželů.

---

¹⁷ HENDRYCH, D. a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. C. H. Beck, 2009. Nasciturus. Online. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhf6w64zrguxg4yltmnuxi5lsovzq>. [citováno 2024-03-10].

¹⁸ SVOBODA, Jiří a KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. 2. vydání. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2023, s. 36.

¹⁹ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Online. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgez6obz15shuldmeyq&groupIndex=0&rowIndex=0>. [citováno 2024-03-10].

Po smrti manžela dojde k vypořádání SJM a rozdělí se v podstatě na část, která náleží manželu výlučně a na část, která tvoří pozůstalost.²⁰ Pro manžela zůstavitele OZ také poskytuje ochranu v podobě ustanovení § 1666 OZ, který zakotvuje právo na slušnou výživu a právo nabýt vlastnické právo k movitým věcem, které tvoří základní vybavení rodinné domácnosti dle § 1667 OZ. Po smrti zůstavitele, za splnění zákonných podmínek, získává jeho manžel také nárok na vdovský či vdovecký důchod, který činí 50% z důchodu, který zesnulý pobíral.²¹

Jak již bylo v úvodu zmíněno, dědickým právem se prolínají dva principy. Na jedné straně stojí princip familiarizace, na základě kterého zákon poskytuje ochranu nejbližším příbuzným zůstavitele proti jeho libovůli zůstatit veškeré nabyté jmění třetím osobám. Na straně druhé stojí princip testamentární volnosti, jenž zůstaviteli umožňuje o svém nabytém jmění svobodně rozhodovat. Tyto dvě zásady se prolínají v institutu nepominutelného dědice, konkrétněji v jeho právu na povinný díl, jemuž je věnována následující kapitola této práce.²²

Osobně se přikláním spíše k zásadě pořizovací volnosti zůstavitele, a to v plném rozsahu. Měl-li zůstavitel po celý život možnost libovolně nakládat se svým majetkem a mohl jej celý zcizit, nebo darovat třetí (cizí) osobě či instituci, měl by mít dle mého názoru možnost takto se svým jměním nakládat i v poslední vůli. K dědění dochází ve velké většině případů v době, kdy potomek je již dospělý a je schopen se zabezpečit sám. K omezení testamentární volnosti bych se přiklonila v situaci, kdy zůstavitel po své smrti zanechá nezletilého, nezaopatřeného potomka, případně v situaci, kdy potomkem je zletilá osoba trpící poruchou, v jejímž důsledku je zcela odkázána na péči a výživu ze strany zůstavitele (například osoby s autismem). Tím nemíním, že by zůstavitel neměl zanechávat majetek svým příbuzným, pouze se domnívám, že by mu měla být ponechána možnost svobodné volby i v poslední vůli. Pro příklad uvedu situaci, kdy zůstavitel se svými potomky není v úzkém kontaktu, vídají se jednou za jedno či dvě léta, vztahy nejsou pokřivené, ale je mu bližší jiná osoba z jeho okolí. Svým dětem by chtěl zanechat

---

²⁰ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Beckova edice právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2015. Online. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgvpwk4d4g44q&tocid=nnptembrgvpwk4d4g44q>. [citováno 2024-03-12].

²¹ Zákon č. 155/1995 Sb., zákon o důchodovém pojištění, § 49.

²² ŠEŠINA, Martin; MUZIKÁŘ, Ladislav a DOBIÁŠ, Petr. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praktik (Leges). Praha: Leges, 2022, s. 269.

jistou část svého jmění, která by však byla menší, než činí povinný díl a zbytek jmění by zanechal té osobě, která je mu nejbližší, ačkoliv s ním není v příbuzenském vztahu. Pokud by takto zanechal svou poslední vůli při současné úpravě, nebylo by jeho přání vyhověno. Jistě je možné, aby takto učinil za života darováním. Tím by ovšem mohlo dojít k rozepřím mezi zůstavitelem a jeho potomky, což nebylo cílem zůstavitele. Tato situace by se dala podřadit pod důvod vydědění spočívající v neprojevení opravdového zájmu o zůstavitele. K naplnění důvodu vydědění by však dle mého názoru nedošlo, neboť je možné argumentovat chováním zůstavitele, který sám neměl potřebu projevit větší zájem a ani větší zájem od dědiců nevyžadoval.

Na straně druhé, jestliže zákon uplatňuje princip familiarizace, měl by dle mého názoru být do okruhu nepominutelných dědiců zahrnut i manžel. V první řadě se domnívám, že pokud zákon staví potomka a manžela na roveň v intestátní dědické posloupnosti, tedy považuje manžela za stejně důležitého, jako potomka, měl by tuto ideu zachovat i v institutu nepominutelného dědice. V druhé řadě současná právní úprava umožňuje manžela zcela opomenout v poslední vůli. Ačkoliv by toto nebylo záměrem zůstavitele, může dojít k situaci, kdy zanechá veškerý svůj majetek dle své vůle, potomkům případně povinný díl a za předpokladu, že veškerý zůstavitelův majetek byl v jeho výlučném vlastnictví, manžel po svém protějšku nezbude nic. Jak jsem již výše zmiňovala, k dědění dochází z velké části případů až po tom, kdy je zůstavitel již v důchodovém věku. Starobní důchod v České republice často pokrývá základní nejdůležitější potřeby (bydlení, strava, hygienické pomůcky apod.). Při ztrátě zůstavitele dopadne na jeho manžela nejen velká citová ztráta, ale také finanční, a ačkoliv mu dle zákona náleží právo na slušnou výživu (§ 1666 OZ), tato mu náleží pouze po dobu prvních šesti týdnů od smrti manžela. Domnívám se, že ve velké většině případů bude finanční pomoc manžel potřebovat mnohem déle, než-li do konce svého života. K tomu jistě slouží vdovský či vdovecký důchod, ale ani ten však nedosahuje stejné výše, jaký by byl příjem manželů společně. Proto by dle mého názoru i přes existenci výše zmíněných institutů manžel mezi nepominutelné dědice měl být zahrnut.

Nepominutelný dědic může mít v pozůstalostním řízení dvě různá postavení. V případě, že má ze zákona, závěti nebo dědické smlouvy právo na dědický podíl, stává se dědicem zůstavitele. Jestliže však nemá právo na dědický

podíl v důsledku jednání zůstavitele či svého jednání, může si nárokovat pouze povinný díl a je v pozici věřitele vůči ostatním dědicům.²³

Je-li nepominutelný dědic zároveň dědicem zůstavitele, má postavení až na několik výjimek stejné, jako ostatní dědicové. Nad práva přiznaná dědicům má navíc právo dědictví odmítnout s výhradou povinného dílu (§ 1485 odst. 1 OZ). Jestliže se však dědického práva podle § 1490 OZ nepominutelný dědic práva na dědický podíl vzdá ve prospěch jiného dědice, vzdává se tím i práva na povinný díl. V postavení dědice má také stejné povinnosti jako ostatní dědicové, zejména platit zůstavitelovy dluhy.²⁴

Jak již bylo výše zmíněno, může nastat i situace, kdy nepominutelný dědic není v postavení dědice, nýbrž pouze věřitelem pozůstalosti. Taková situace může nastat, pokud by zůstavitel nezanechal povinný díl v podobě dědického podílu, nebo odkazu, případně pokud by sice odkaz či dědický podíl zanechal, ale ten by tvořil menší část pozůstalosti, než by činil povinný díl. Pro tento případ má nepominutelný dědic možnost požadovat povinný díl v penězích nebo dorovnání peněžní částky do výše povinného dílu.²⁵ Byl-li opominut, přispívají k vyrovnání všichni dědicové a odkazovníci na jeho povinný díl poměrně podle hodnot svých dědických podílů a odkazů (OZ § 1653).²⁶

2.2 Ochrana nepominutelného dědice

Občanský zákoník se v ustanoveních § 1650 - § 1653 zabývá ochranou nepominutelného dědice. Jak již bylo zmíněno, zákon v rámci uplatňování principu familiarizace přiznává potomkům zůstavitele právo na část pozůstalosti v podobě povinného dílu. Za zákonných podmínek může zůstavitel pro stanovené chování potomka zkrátit jeho právo na povinný díl, nebo mu povinný díl odejmout.

---

²³ TALANDA, Adam, TALANDOVÁ, Iveta. *Postavení nepominutelného dědice*. Právní rozhledy, 2018, č. 7, s. 229. Online. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrhbpaxa4s7g5pxgxyzsgi4q&rowIndex=0>. [citováno 2024-03-12].

²⁴ Tamtéž.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ ŠEŠINA, Martin; MUZIKÁŘ, Ladislav a DOBIÁŠ, Petr. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praktik (Leges). Praha: Leges, 2022, s. 269.

Toto právo je navíc potřeba zvláště chránit pro případy, kdy by nepominutelný dědic byl zůstavitelem vyděděn neplatně, nebo zcela opominut.

O neplatné vydědění podle § 1650 OZ se bude jednat v první řadě v případech, kdy toto zůstavitelovo jednání trpí vadami, způsobujícími jeho neplatnost, nebo zdánlivost. Neplatným právním jednáním se rozumí případy, kdy je v rozporu s dobrými mravy (§ 580 OZ), osoba, která jej činí je nesvéprávná (§ 581 OZ), trpí-li nedostatkem formy (§ 582 OZ) a jednal-li zůstavitel v omylu (§ 583 OZ). O zdánlivé právní jednání se jedná, chybí-li vůle jednajících osoby (§ 551 OZ), nebyla-li projevena vážná vůle (§ 552 OZ) a nebylo-li učiněno určitě a srozumitelně (§ 553 OZ). Ke zdánlivému jednání se nepřihlíží, a tudíž nevyvolává žádné právní následky (§ 554 OZ). V druhé řadě se bude jednat o situace, kdy zůstavitel vydědí nepominutelného dědice, aniž by byla dána existence zákonných důvodů k vydědění, zejména dojde-li k vydědění pro důvod, který zákon nevymezuje v taxativním výčtu důvodů vydědění a pokud důvod vydědění nebyl naplněn.²⁷ V případě, že vedle vydědění, které je však neplatné, nebylo pořízeno jiné pořízení pro případ smrti, uvádí například Kittel, že nepominutelný dědic stále nebude mít dědické právo, nýbrž pouze právo na povinný díl.²⁸ To je dle V. Bednáře absurdním argumentem, neboť je-li vydědění neplatné, hledí se na takový úkon jako by nebyl a je nutné v pozůstalostním řízení postupovat tak, jako by k vydědění nedošlo.²⁹

Jestliže zůstavitel opomine nepominutelného dědice v pořízení pro případ smrti, má nepominutelný dědic stále nárok na vyplacení částky odpovídající hodnotě povinného dílu. Je ale nutno rozlišit několik situací. Prvním případem je vědomé opominutí dědice. Zde má nepominutelný dědic právo na povinný díl a má právo vyplacení výše povinného dílu požadovat po dědicích a odkazovnicích. Důvodem pro opominutí může být také to, že zůstavitel poskytl nepominutelnému dědici za života dary a plnění v takové výši, že by mohlo být využito započtení

---

²⁷ PETROV Jan, VÝTISK Michal, BERAN Vladimír a kol., *Občanský zákoník, Komentář*, 2. vydání (2. aktualizace). Online. Dostupné online z <https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgnpw2nrql4zc443cl4zdamjls144dsx3qmyytmbw>. [citováno 2024-03-13].

²⁸ Kittel in BEDNÁŘ, Václav. *Několik poznámek k vydědění*. Bulletin advokacie. 10/2018, s. 25. Online. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrhbpweyk7geyf6427gi2q&groupIndex=0&rowIndex=0>. [citováno 2024-03-17].

²⁹ Tamtéž.

na povinný díl,³⁰ které bude vysvětleno dále v této práci. Druhým případem je opominutí, ke kterému zjevně nedošlo omylem a u nepominutelného dědice jsou známy zákonné důvody pro vydědění. V této situaci bude opominutí považováno za vůli zůstavitele, aby nedědil, a nepominutelný dědic bude vyděděn mlčky a po právu podle § 1651 odst. 2 OZ. Třetím případem je opominutí, kdy zůstavitel nevěděl o existenci nepominutelného dědice, nebo se mylně domníval, že dědic již zemřel. Zde se jedná o opominutí z omylu zůstavitele, které nevyvolává právní následky a takový dědic má opět právo na vyplacení povinného dílu. Důležitým předpokladem pro naplnění opominutí z omylu zůstavitele je nevědomost o existenci dědice či domněnka smrti v době sepsání pořízení pro případ smrti.³¹

3 Povinný díl

3.1 Institut povinného dílu

„Právo na povinný díl je projevem zásady odpovědnosti za své, zejména nezletilé, potomky a zásady jejich ochrany a morálních představ o fungování rodiny a majetkových přesunů na potomky v jejím rámci.“³² Práve na povinný díl se rozumí právo na část hodnoty pozůstalosti, která náleží nepominutelnému dědici zůstavitele. Toto právo vzniká smrtí zůstavitele.³³ Dle § 1644 odst. 1 OZ může zůstavitel zanechat nepominutelnému dědici povinný díl v podobě dědického podílu nebo odkazu za podmínky, že povinný díl není nijak zatížen. Nezanechá-li zůstavitel pořízení pro případ smrti, bude nepominutelný dědic dědit v první třídě dle intestátní posloupnosti svůj dědický podíl. V případě, že by zůstavitel nepominutelného dědice neplatně vydědil nebo opominul, jak již bylo zmíněno výše, má nepominutelný dědic nárok na finanční náhradu ve výši povinného dílu a je v pozici věřitele vůči dědicům ze závěti a odkazovníkům. Ti přispějí poměrně

---

³⁰ FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír, BÍLEK, Petr, SVOBODA, Jiří. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 414. Online. Dostupné z <https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgjpwk5tlgi4c443c14zdamj44dsx3qmyytmnbx&refSource=text>. [citováno 2024-03-16].

³¹ FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír, BÍLEK, Petr, SVOBODA, Jiří. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 415. Online. Dostupné z <https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgjpwk5tlgi4c443c14zdamj44dsx3qmyytmnbx&refSource=text>. [citováno 2024-03-16].

³² PILÍK, Václav; PETR, Bohuslav a KLIČKA, Ondřej. *Základy občanského práva hmotného*. Student (Leges). Praha: Leges, 2023, s. 212.

³³ Tamtéž.

podle výše svého podílu na povinný díl. Povinný díl nemusí být nutně vyplacen jen odpovídající finanční částkou. Nepominutelný dědic a dědicové ze závěti či odkazovníci si mohou společně ujednat dohodu, že namísto finančního vyrovnání obdrží nepominutelný dědic určitou věc z pozůstalosti.³⁴

Nepominutelnému dědici, jak ze znění ustanovení vyplývá, občanský zákoník přiznává právo na povinný díl, nikoliv povinnost se o povinný díl v řízení o pozůstalosti přihlásit. Nepominutelný dědic má tedy možnost se svobodně rozhodnout, zda své právo uplatní či nikoliv. Své právo na povinný díl může potomek zůstavitele uplatnit nejpozději do vyhlášení či vydání rozhodnutí o dědictví. Neuplatní-li své právo na povinný díl, pozůstalostní soud se jeho právem zabývat nebude.³⁵ Uplatní-li jej později, pozůstalostní soud již ve věci nebude příslušný, neboť již byla věc skončena. Po skončení věci pozůstalostním soudem je možné podat návrh na dodatečné projednání dědictví nebo o nabytí dědictví následným dědicem. O tomto návrhu potom rozhodne civilní soud ve sporném řízení.³⁶

Právo uplatnit své právo na povinný díl má zůstavitel do tří let od smrti zůstavitele, neboť se i na něj, jakožto majetkové právo, vztahuje tříletá promlčecí lhůta podle § 629 odst. 1 OZ. Bylo-li nepominutelným dědicem právo na povinný díl, pozůstalostní soud ve smyslu ustanovení § 185 odst. 3 písm. b) ZŘS rozhodne o vypořádání povinného dílu, nebo schválí dohodu o vypořádání. Právo na vypořádání povinného dílu podléhá promlčecí době, která činí deset let od smrti zůstavitele.

Právo na povinný díl má nepominutelný dědic za splnění předpokladů, že se nezřekl dědického práva ani práva na povinný díl, je způsobilý dědit, nebyl

---

³⁴ FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír, BÍLEK, Petr, SVOBODA, Jiří. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 376. Online. Dostupné z <https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgjpwk5tlgi4c443cl4zdamj44dsx3qmyytmnbx&refSource=text>. [citováno 2024-03-16].

³⁵ FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír, BÍLEK, Petr, SVOBODA, Jiří. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 375. Online. Cit. 16.3.2024. Dostupné z <https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgjpwk5tlgi4c443cl4zdamj44dsx3qmyytmnbx&refSource=text>. [citováno 2024-03-16].

³⁶ SVOBODA, Jiří a KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi. Právní praxe*. V Praze: C.H. Beck, 2014, s. 15. Online. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrpxa4bzgi&tocid=nnptembrpxa4bzgi>. [citováno 2024-03-16].

zůstavitelem platně vyděděn a není dán ani žádný důvod k jeho vydědění. Dále je potřeba, aby zůstavitel nepominutelnému dědici v pořízení pro případ smrti nezanechal nic, nebo méně než by činil povinný díl, aby pozůstalost nebyla zcela zadlužena ani předlužena, aby byl v pozůstalosti majetek v takové výši. Která by umožňovala vypořádání povinného dílu a aby nepominutelný dědic své právo na povinný díl uplatnil.³⁷

3.2 Velikost povinného dílu

Velikost povinného dílu stanoví § 1643 odst. 2 OZ, který uvádí, že pro nezletilého dědice má být zachován povinný díl ve výši alespoň tři čtvrtin zákonného dědického podílu, který by mu náležel a pro zletilého dědice má být zachován povinný díl alespoň ve výši jedné čtvrtiny zákonného dědického podílu. Velikost povinného dílu se tedy odvíjí pouze od zletilosti, nikoliv svéprávnosti. Plné svéprávnosti člověk dosáhne dovršením 18. roku života (OZ § 30 odst. 2). Svéprávným může být ještě dříve, a to například za předpokladu, že ještě před dovršením osmnácti let uzavře manželství. Přestože by takto nepominutelný dědic nabyl svéprávnost, vztahují se na něho pravidla stejná jako pro nezletilého plně nesvéprávného nepominutelného dědice.³⁸ Pro určení výše povinného podílu s ohledem na zletilost je rozhodný věk nepominutelného dědice v době smrti zůstavitele.

Pro stanovení povinného dílu je potřeba sepsat a odhadnout výši pozůstalosti, a následně odečíst od hodnoty majetku vady a dluhy zůstavitele (§ 1655 OZ). Výpočet povinného dílu vychází z velikosti zákonného dědického podílu, který by nepominutelnému dědici připadl, pokud by dědil. Určení výše zákonného dědického podílu vychází z rozdělení pozůstalosti, pokud by byla rozdělena podle zákonné dědické posloupnosti. „*Při určení výše dědického podílu neopomenutelného dědice (tzv. povinného dílu) se vychází z počtu dědiců, kteří*

---

³⁷ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2019. Online. Dostupné z: https://www.aspi.cz/products/lawText/13/11421/1/2?vtextu=ob%C4%8Dansk%C3%BD%20z%C3%A1kon%C3%ADk#c_349722. [citováno 2024-03-16].

³⁸ FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír, BÍLEK, Petr, SVOBODA, Jiří. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 376. Online. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgjpwk5tlgi4c443c14zdamjsl44dsx3qmyytmbx&refSource=text>. [citováno 2024-03-16].

tvorili v době smrti zůstavitele první dědickou skupinu (§ 473 ObčZ)³⁹ a kterým by dědictví připadlo, kdyby zůstavitel nepořídil závěť; to platí i tehdy, odmítnou-li dědictví, nepřihlíží-li se k nim vzhledem k neznámému místu jejich pobytu, jsou-li dědicky nezpůsobilí, byli-li (platně) vyděděni nebo postupuje-li soud v řízení o dědictví bez zřetele na tyto dědice.⁴⁰

3.3 Započtení na povinný díl

Započtení na povinný díl je institut, který má za účel zabránit zvýhodnění dědice, který již za života zůstavitele od něho nabyt bezplatně majetek. Započtení nezakládá povinnost (až na výjimku porušení dobrých mravů dle § 2072 OZ) vydat majetek zpět (OZ § 1658). Není tedy možné, aby se dar nebo jeho hodnota vracela do aktiv pozůstalosti. Hodnota darované věci, která se na povinný díl započítává, se odvíjí od hodnoty, kterou měla v době darování. Přestože například cena realit v době mezi darováním a řízením o pozůstalosti vzrostla, bude započítána původní hodnota. V mimořádných případech může soud rozhodnout, aby se přihlédlo k aktuální hodnotě darované věci. Důvodová zpráva k započtení uvádí, že „Účelem zákonné úpravy je dosáhnout spravedlivého rozdělení majetkového přínosu, který přechází od zůstavitele k dědici. Tomu slouží úprava započtení na povinný díl a započtení na dědický podíl (kollace).“⁴¹

Pro započtení na povinný díl není nutný příkaz zůstavitele, soud k započtení přistoupí samočinně, s výjimkou započtení darování, které bylo učiněno dříve než v posledních třech letech. Naproti tomu pro započtení na dědický podíl je možné provést pouze na výslovné nařízení zůstavitele.⁴² Jelikož se tato práce věnuje zejména problematice nepominutelného dědice, povinného dílu a vydědění, nebude se započtení na dědický podíl blíže věnovat.

---

³⁹ Uplatní se na § 1643 odst. 2.

⁴⁰ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 3977/2010 ze dne 25. 10. 2012.

⁴¹ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Online. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgezff6obzl5shuldmeyq&groupIndex=0&rowIndex=0>. [citováno 2024-03-16].

⁴² SVOBODA, Jiří a KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2023, s. 54.

3.3.1 Započtení podle § 1660 odst. 1 OZ

Na povinný díl se dle tohoto ustanovení započte vše, co nepominutelný dědic nabude odkazem či jiným opatřením zůstavitele. Jedná se tedy o ty hodnoty, které nepominutelný dědic nabyl od zůstavitele mortis causa.⁴³ Komentář dodává, že „z hlediska smyslu a účelu započtení se lze domnívat, že předmětem zápočtu jsou i plnění z darování pro případ smrti, i když by darování nebylo posuzováno jako odkaz (§ 2063).“⁴⁴

Nepominutelný dědic má možnost si zvolit, zda nabude dědický podíl či odkaz, byť je zatížený, nebo se jej rozhodne odmítnout s výhradou povinného dílu. Obě situace připadají v úvahu pouze tehdy, nadosahuje-li odkaz či dědický podíl hodnoty povinného dílu, který mu náleží. Jestliže si zvolí odmítnout plnění dle zůstavitelovy vůle a ponechá si pouze povinný díl, má právo na dorovnání povinného dílu.⁴⁵

3.3.2 Započtení podle § 1660 odst. 2 OZ

Odstavec druhý § 1660 OZ upravuje započtení plnění, které nepominutelný dědic od zůstavitele bezplatně obdržel v posledních třech letech jeho života. Zůstavitel může přikázat, aby se započtení provedlo i za delší dobu, než stanoví toto ustanovení. Dále je zde stanoveno, že potomku se započtou i plnění, které od zůstavitele bezplatně obdržel jeho předek, a že k obvyklým darováním se nepřihlíží.

Předně je důležité vysvětlit pojmy „bezplatně obdržel“ a „obvyklé dary“. Bezplatným obdržením lze rozumět nabytí věci bez protiplnění, zejména se jedná o plnění ze smlouvy darovací. Do započtení budou jistě zahrnuty i smlouvy úplatné, mezi které můžeme zařadit například smlouvu kupní, nájemní či podnájemní, byly-li tyto smlouvy uzavřeny zdánlivě jako úplatné, ale ve skutečnosti za ně nepominutelný dědic zůstaviteli neplnil, případně plnil podstatně méně,

---

⁴³ Tamtéž, s. 57.

⁴⁴ PETROV Jan, VÝTISK Michal, BERAN Vladimír a kol., *Občanský zákoník, Komentář*, 2. vydání (2. aktualizace). Online. Dostupné online z <https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgnpw2nrql4zc443cl4zdamjls144dsx3qmyytmnbw>. [citováno 2024-03-13].

⁴⁵ SVOBODA, Jiří a KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2023, s. 58.

než smlouva stanoví či než by za ně obvykle náleželo. V takovém případě se bude jednat o zastřené právní jednání.⁴⁶ Do započtení budou tyto dissimulované smlouvy zahrnuty i v případech, kdy „*zůstavitel zaplacení původně sjednané úplaty (kupní ceny, nájemného apod.) dědici zcela nebo z podstatné části prominul.*“⁴⁷ Obvyklým darováním se rozumí příležitostné dary nižších hodnot, kupříkladu k narozeninám nebo Vánocům, které svou povahou a výší nepřesahují obvyklá darování s ohledem na majetkové poměry zůstavitele a jeho rodiny.⁴⁸

Další část tohoto ustanovení uvádí, že započtení se má provést na plnění, která obdržel nepominutelný dědic v posledních třech letech zůstavitelova života a ponechává na zůstaviteli, aby případně ve své poslední vůli přikázal delší dobu pro zahrnutí do započtení. Takto by se dle výslovného znění ustanovení dalo předpokládat, že na povinný díl se započte buďto plnění do tří let zpětně od smrti zůstavitele, nebo zpětně za dobu delší. Důvodová zpráva k občanskému zákoníku však výklad ustanovení rozšiřuje, když uvádí, že: „*zůstavitel ovšem může přikázat i to, že se k započtení přistoupit vůbec nemá nebo že se započtou plnění poskytnutá nebo že se má provést započtení za dobu kratší než tříletou;...*“⁴⁹ Je tedy na vůli zůstavitele, aby rozhodl, jak bude s jeho majetkem naloženo.

Nastoupí-li na místo nepominutelného dědice jeho potomek, bude na povinný díl započteno plnění, které obdržel tento nástupce, i plnění, které získal od zůstavitele jeho předek (původní nepominutelný dědic). Ustanovení v této části přiznává pouze započtení na povinný díl z plnění po předku, jelikož započtení

---

⁴⁶ FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír, BÍLEK, Petr, SVOBODA, Jiří. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 436. Online. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgjpwk5tlgi4c443c14zdamjsl44dsx3qmyytmnbx&refSource=text>. [citováno 2024-03-16].

⁴⁷ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 2860/2013 ze dne 24. 4. 2015.

⁴⁸ PETROV Jan, VÝTISK Michal, BERAN Vladimír a kol., *Občanský zákoník, Komentář*, 2. vydání (2. aktualizace). Online. Dostupné online z <https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgnpw2nrq14zc443c14zdamjsl44dsx3qmyytmnbw>. [citováno 2024-03-13].

⁴⁹ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Online. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgezff6obz15shuldmeyq&groupIndex=0&rowIndex=0>. [citováno 2024-03-18].

plnění na povinný díl po potomku nepřipouští. Nelze se tedy domáhat započtení věci, kterou zůstavitel daroval například svým vnukům.⁵⁰

3.3.3 Započtení podle § 1661 OZ

Ustanovení § 1661 OZ pojednává o konkrétních situacích, při kterých má dojít k započtení na povinný díl. Zde jsou rozlišeny dvě situace směřující k započtení. V první řadě se jedná o plnění, které zůstavitel nepominutelnému dědici poskytl jako „dar do života“, a v druhé řadě jde o takové plnění, které zůstavitel použil k umoření dluhů potomka.

Z darů tzv. do života ustanovení uvádí zaprvé uhrazení nákladů spojených se založením samostatné domácnosti. Tím OZ rozumí rodinnou domácnost nebo i domácnost, kterou tvoří potomek sám. Může se jednat o finanční podporu při financování bydlení, o darování nemovitosti, nebo o financování či darování vybavení domácnosti. Nemusí jít ale pouze o darování finančních prostředků či vybavení. Při zápočtu bude zohledněno například i umožnění užívání nemovitosti, kterou zůstavitel vlastní.⁵¹ Dále se jedná o podporu při založení manželského či obdobného soužití, a to například v podobě financování obřadu a oslavy při uzavření manželství či registrovaného partnerství.⁵² Zatřetí se jedná o pomoc při nástupu do povolání či se započtem podnikání. Tím je myšlena materiální podpora v podobě finančních či jiných prostředků (například pořízení osobního automobilu umožňujícího výkon povolání či živnosti).⁵³

Na rozdíl od ustanovení § 1660 OZ pro započtení podle § 1661 není podstatná doba, kdy k plnění ze strany zůstavitele došlo. Aby soud započtel i plnění, ke kterému došlo dříve než v posledních třech letech před smrtí zůstavitele, je nutno, aby k tomu zůstavitel projevil vůli. Dalším rozdílem oproti předchozímu ustanovení je započtení darů při nastoupení potomka nepominutelného dědice

---

⁵⁰ FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír, BÍLEK, Petr, SVOBODA, Jiří. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 437. Online. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgjpwk5tlgi4c443cl4zdamj44dsx3qmyytmnbx&refSource=text>. [citováno 2024-03-18].

⁵¹ PETROV Jan, VÝTISK Michal, BERAN Vladimír a kol., *Občanský zákoník, Komentář*, 2. vydání (2. aktualizace). Online. Dostupné online z <https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgnpw2nrq14zc443cl4zdamj44dsx3qmyytmnbw>. [citováno 2024-03-22].

⁵² Tamtéž.

⁵³ Tamtéž.

na jeho místo. Zatímco § 1660 odst. 2 OZ stanoví, že budou započteny dary předka nástupce, § 1661 odst. 2 zahrnuje do započtení oba rodiče, tedy osoby sešvagřené se zůstavitelem.

4 Vydědění

Vydědění je právem zůstavitele odejmout svému nezdárnému potomku právo na povinný díl, naplnil-li svým chováním alespoň jeden ze zákonných důvodů vydědění.⁵⁴ Jak z kapitoly, která pojednává o historickém vývoji vydědění vyplývá, toto právo je zůstaviteli přisuzováno již odedávna. Institut vydědění má tedy za účel ochránit zůstavitelovy statky, aby nepřipadly těm dědicům, kteří si dle jeho názoru „nezaslouží“ být zabezpečeni. Jelikož se dle zásady *exheredationes non sunt adiuvandae* vydědění nemá podporovat, občanský zákoník stanoví taxativně vymezené důvody k tomuto úkonu, které není možné rozšiřovat, či doplňovat.⁵⁵

4.1 Jednotlivé důvody vydědění

4.1.1 Vydědění pro neposkytnutí potřebné pomoci v nouzi podle § 1646 odst. 1 písm. a)

Současný občanský zákoník znění prvního důvodu vydědění oproti poslednímu občanskému zákoníku zestručnil. Formulace, která vymezuje pomoc v nemoci, stáří nebo jiných závažných případech, byla nahrazena souhrnným pojmem „nouze“. Nejčastější případy nouze však budou pravděpodobně stále vycházet z výčtu uvedeném v poslední zákonné úpravě.⁵⁶ Nouzí lze rozumět tísnivou situaci zůstavitele, která je mimořádná a nastává neočekávaně. Požadavek rozporu s dobrými mravy byl taktéž vypuštěn. Nouzí lze shledat například v podobě nedostatku prostředků k živobytí či obstarání sociální péče v případě, kdy již není schopen se o sebe sám postarat. Podobu nouze nelze vztahovat pouze na nouzi v materiálním smyslu. Může se jednat o nouzi zdravotní, kdy zůstaviteli nastane takový fyzický či psychický stav, který vyžaduje podporu osoby blízké

---

⁵⁴ SVOBODA, Jiří a KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. 2. vydání. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2023, s. 13.

⁵⁵ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Online. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgez6obz15shuldmeyq&groupIndex=0&rowIndex=0>. [citováno 2024-03-10].

⁵⁶ FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír, BÍLEK, Petr, SVOBODA, Jiří. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 391. Online. Dostupné z: https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgjpwk5tlgi4c443c14zdamjsl44dsx3qmyytmnbx&refSource=text#mn27_Sb_2012_89_pf1647. [citováno 2024-03-10].

při závažnějším onemocnění, lékařském zákroku nebo například při psychickém vypětí nastalým nenadálou událostí. Dále lze nouzi rozumět i stav po živelné pohromě, kdy zůstavitel není schopen bez pomoci odstranit její následky.⁵⁷ V neposlední řadě lze jistě za nouzi považovat i situaci ve stáří, kdy sám zůstavitel již nemá dostatek síly k zajištění běžných potřeb. Samotné stáří, podmíněné věkovou hranicí nebo například odchodem do starobního důchodu, nouzi nezakládá.⁵⁸

Podstatné znaky skutkové podstaty neposkytnutí potřebné pomoci v nouzi vymezil Ústavní soud v nálezu I. ÚS 295/10. „*Neposkytnutí potřebné pomoci zůstaviteli ve stáří, v nemoci nebo v jiných závažných případech musí být v rozporu s dobrými mravy; musí jít o pomoc, která byla pro zůstavitele objektivně potřebná, o níž potomek věděl nebo mohl vědět, kterou s přihlédnutím ke všem okolnostem byl schopen objektivně poskytnout a jejíž poskytnutí zůstavitel neodmítal.*“⁵⁹

Prvním předpokladem pro naplnění tohoto důvodu vydědění je dle uvedeného nálezu, aby se zůstavitel ocitl v nouzi, ve které mu dědic neposkytl v rozporu s dobrými mravy pomoc. Zda neposkytnutí pomoci v nouzi musí být v rozporu s dobrými mravy občanský zákoník explicitně nestanoví, jistě je ale na místě k dobrým mravům přihlédnout. J. Šubrtová uvádí, že dobré mravy jsou odrazem moderních zásad demokratické společnosti a právního státu. Jedná se o etickou normu, kterou společnost určuje, co je správné, spravedlivé a slušné, jejíž porušením dochází k opovržení a izolaci jedince od zbytku společnosti.⁶⁰ Druhým hlediskem, ke kterému je nutné přihlédnout je, zda pomoc byla pro zůstavitele objektivně potřebná. Výše bylo zmíněno několik případů, kdy se může zůstavitel ocitnout v nouzi. Ocitnutí se v nouzi však nemusí nutně

---

⁵⁷ SVOBODA, Jiří a KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. 2. vydání. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2023, s. 19-20.

⁵⁸ FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír, BÍLEK, Petr, SVOBODA, Jiří. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 391. Online. Dostupné z https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgjpwk5tlgi4c443c14zdamj44dsx3qmyytmnbx&refSource=text#mn27_Sb_2012_89_pf1647. [citováno 2024-03-10].

⁵⁹ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 7. 11. 2012, sp. zn. I. ÚS 295/10.

⁶⁰ ŠUBRTOVÁ, Jitka. *Důvody vydědění*. Ad Notam. 1999. č. 5. s. 95. Online. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptcojzhfpc3s7gvpngxzgzg&groupIndex=0&rowIndex=0>. [citováno 2024-03-10].

znamenat, že zůstavitel objektivně potřebuje pomoc, a to například v situacích, kdy zůstavitel již čerpá pomoc od jiných osob.⁶¹

Dovolím si zde uvést rozsudek Nejvyššího soudu, který se zabýval otázkou vydědění pro neposkytnutí potřebné pomoci zůstaviteli v situaci, kdy pomoc zajišťuje jiná osoba. Žalobcem byl v tomto případě vnuk zůstavitele, kterému bylo listinou o vydědění odejmuto právo na povinný díl pro „neprojeování zájmu, jaký by projevoval měl“. Soudy prvního a druhého stupně nakonec rozhodly, že k naplnění tohoto důvodu nedošlo. Následně žalovaný (syn a dědic zůstavitele) namítnul jako důvod vydědění „neposkytnutí potřebné pomoci v nouzi“. Z odůvodnění vyplývá, že žalobce se objektivně ocitl v nouzi v důsledku svého zdravotního stavu a objektivně potřeboval pomoc od jiných osob. Pomoc potřeboval v posledních letech svého života zejména v souvislosti se zajištěním nákupů, přípravou stravy, návštěv lékařů, podáváním léků, úklidem a hygienou. Pomoc mu zajišťoval žalovaný a jeho rodina. Z toho důvodu Nejvyšší soud usoudil, že v nouzi o pomoc se zajišťováním svých potřeb zůstavitel nebyl, neboť mu byla zajištěna. „*V posuzované věci zůstavitel zjevně nebyl v životní situaci, kdy by se ocitl bez potřebné pomoci, neboť o něj pečoval jeho syn (žalovaný).*“⁶² Dále Nejvyšší soud seznal, že je zapotřebí zohlednit i vzdálenost dědice od zůstavitele. V odůvodnění uvádí, že „*těžko lze vyžadovat po potomku, který bydlí a pracuje daleko od svého předka, aby s ním pravidelně jezdil za lékařem, na nákupy apod.*“⁶³ a „*I když takový potomek může tyto potřeby zajistit i jiným způsobem, nelze mu to v předmětné věci přičítat k tíži, neboť zůstavitel pomoc žalobce (objektivně) nepotřeboval, bylo-li o něj postaráno žalovaným (tak, že nevyhledával jinou pomoc).*“⁶⁴

Dle mého názoru tento důvod vydědění úzce souvisí s následujícím důvodem „vydědění pro neprojeování opravdového zájmu o zůstavitele“. Uvedu-li příklad, bylo by dle mého názoru možné vydědit potomka pro neprojeování zájmu v situaci, kdy věděl nebo mohl vědět o nastalé nouzi zůstavitele, ale pro jeho trvalý nezájem o kontakt se svým předkem se o takové situaci nedozvěděl.

---

⁶¹ Tamtéž.

⁶² Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 24 Cdo 2440/2021 ze dne 24. 11. 2021.

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ Tamtéž.

Pro posouzení oprávněnosti vydědění při neposkytnutí pomoci v nouzi bude nezbytné zohlednit veškeré aspekty nastalé situace. V každém případě bude potřeba individuální posouzení.

4.1.2 Vydědění pro neprojevení opravdového zájmu podle § 1646 odst. 1 písm. b)

Druhým důvodem vydědění je neprojevení opravdového zájmu o zůstavitele. Tento důvod byl mezi důvody vydědění včleněn až novelizací zákonem č. 509/1991 Sb. občanského zákoníku účinnou od 1.1.1992, tedy se jedná o poměrně nový důvod vydědění. Jedinou změnou oproti předchozí právní úpravě je vypuštění slova „trvale“. Rodina je již po staletí považována za nejdůležitější složku sociálních vztahů a jako základ státu. Očekává se tedy, že každý člen společnosti se bude o rodinné vztahy řádně starat, navštěvovat a zajímat se o své blízké.

Potomek by měl projevovat o zůstavitele zájem nezištně, aniž by byl motivován vidinou zisku. Zájem by měl svým rozsahem odpovídat běžným společenským zvyklostem.⁶⁵ Dle mého názoru je velmi složité určit míru projevení zájmu potřebnou k naplnění důvodu vydědění podle formule „jaký by projevovat měl“. Hranice neprojevení zájmu se mi zdá velmi tenká. Každý má totiž odlišnou představu, co ono „neprojevení zájmu“ představuje. Z toho důvodu je nutné i tento důvod vydědění posuzovat individuálně dle okolností daného případu, což potvrzuje i Nejvyšší soud, který říká, že *„Zájem, který by potomek měl o zůstavitele projevovat, je třeba posuzovat s přihlédnutím k okolnostem konkrétního případu.“*⁶⁶ V případě sporu je velmi složité neprojevení zájmu prokázat, jelikož zůstavitel již nemůže vyjádřit svůj názor a důvod vydědění obhájit.

Zároveň bude nutné posoudit, zda zůstavitel projevoval zájem o kontakt s dědicem. Dle komentáře občanského zákoníku *„vydědění přichází v úvahu jen tam, kde zůstavitel o tento blízký příbuzenský vztah stojí, kde se ho nezájem potomka osobně citově dotýká, kde mu tento stav vadí, a nikoli, jde-li o situaci, kdy je mu*

---

⁶⁵ PILÍK, Václav; PETR, Bohuslav a KLIČKA, Ondřej. *Základy občanského práva hmotného*. Student (Leges). Praha: Leges, 2023, s. 221.

⁶⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 688/2006 ze dne 15.5.2007.

tento stav lhostejný, případně kdy k němu sám i podstatně přispěl.“⁶⁷ Není-li ze strany zůstavitele dostatečný zájem o potomka, který by případně projevoval zájem mohl a chtěl, není možné pro vydědění užít tento důvod.

Objasnění znaků neprojevovalí zájmu popisuje například Nejvyšší soud v rozhodnutí sp. zn. 30 Cdo 2214/2002, který říká, že *„je třeba otázku, zda potomek o zůstavitele trvale neprojevoval opravdový zájem, který by jako potomek projevoval měl, posuzovat s přihlédnutím ke všem okolnostem případu a ve spektru dobrých mravů, které se ve společnosti ustálily. Jedním z hledisek, které je třeba u tohoto důvodu vydědění vždy zkoumat, je to, zda potomek zůstavitele měl reálnou možnost o zůstavitele projevit opravdový zájem, který by jako potomek měl projevit, tj. zda zůstavitel měl sám zájem se s potomkem stýkat a udržovat s ním běžné příbuzenské vztahy; vydědění přichází v úvahu jen tam, kde zůstavitel o tento blízký příbuzenský vztah stojí, kde se ho nezájem potomka osobně citově dotýká, kde mu tento stav vadí, a nikoliv, jde-li o situaci, kdy je mu tento stav lhostejný, případně kdy k němu sám i podstatně přispěl.*“⁶⁸

V některých případech lze vydědit také potomka, který sice o zůstavitele zájem projevuje, ovšem zájem není upřímný nebo porušuje zásady společenské slušnosti. Nebude se tedy jednat o nekonání vyžadovaného chování, ale o aktivní jednání dědice. Nejvyšší soud takto rozhodoval ve dvou různých případech.

V prvním případě Nejvyšší soud posuzoval rozhodnutí okresního a krajského soudu v případě, kdy zůstavitel vydědil dceru z důvodu, že *„vystupuje proti němu vulgárně;“* že *„prohlásila, že ho už neuznává za otce;“* že *„na jeho družku H. si dovolila trestuhodné urážky.*“⁶⁹ Takto uvedl zůstavitel důvody v první listině o vydědění, kterou následně doplnil druhou listinou ve které uvádí, že dceru zbavuje práva na povinný díl z důvodu *„jejího chování při jeho odvozu rychlou sanitou za účasti policie na infarkt“*⁷⁰. Nejvyšší soud se v tomto případě zabýval otázkou platnosti obou důvodů vydědění. Na základě hodnocení důkazů rozhodl,

---

⁶⁷ FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír, BÍLEK, Petr, SVOBODA, Jiří. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 391. Online. Dostupné z https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgjpwk5tlgi4c443c14zdamjls144dsx3qmyytmnbx&refSource=text#mn27_Sb_2012_89_pf1647. [citováno 2024-02-24].

⁶⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 2214/2002 ze dne 20.1.2004.

⁶⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 688/2006 ze dne 15.5.2007.

⁷⁰ Tamtéž.

že v případě chování dcery při odvozu do nemocnice nedošlo k naplnění důvodu spočívajícího v neposkytnutí potřebné pomoci v nouzi, neboť o takovou pomoc zůstavitel nežádal. V případě otázky, zda odvolací soud rozhodl správně, když seznal, že uvedené důvody vulgárního vystupování, prohlášení, že již zůstavitele neuznává za otce a urážky jeho družky nenaplňují důvod „neprojevení opravdového zájmu o zůstavitele“ rozhodl, že Krajský soud vyhodnotil situaci nesprávně. Nejvyšší soud uznal, že pro naplnění tohoto důvodu vydědění nemusí dojít pouze k nečinnosti dědice, ale může být spatřen i v aktivním chování „*kterým potomek sice o zůstavitele zájem projevuje, ovšem způsobem neodpovídajícím řádnému chování potomka k rodiči (prarodiči atd.), tj. například způsobem trvale překračujícím zásady společenské slušnosti.*“⁷¹

Na tento rozsudek navazuje druhý, z roku 2008, který se zabývá otázkou, kdy dědic o zůstavitele zájem projevuje, ale nesleduje tím nejlepší zájmy zůstavitele. Jedná se o případ, kdy matka uvedla v listině o vydědění důvod, že její syn podal návrh k soudu na její zbavení způsobilosti k právním úkonům na základě nepravdivých a smyšlených důvodů. Nejvyšší soud se opřel o výše uvedený rozsudek a rozhodnul, že „*I „návrh na zbavení způsobilosti zůstavitele k právním úkonům“, je-li podán jeho potomkem nikoliv v úmyslu chránit zůstavitelovy zájmy a opírá-li se o „nepravdivé a smyšlené důvody“, totiž může být, s ohledem na konkrétní okolnosti případu, kvalifikován jako chování neodpovídající řádnému chování potomka k rodiči, tedy chování odůvodňující vydědění ve smyslu ustanovení 469a odst. 1 písm. b) obč. zák.*“⁷²“⁷³

Dovolím si zhodnotit, že dle mého názoru se zákonodárce s tímto důvodem vydědění nevypořádal dostatečně z jazykového a výkladového hlediska. Pod formulací „jaký by projevoval měl“ si skutečně každý může představit cokoliv. Nakonec zůstává na soudech posoudit každý případ individuálně, což je patrné i z větší četnosti judikatury proti jiným důvodům vydědění.

---

⁷¹ Tamtéž.

⁷² Použije se analogicky pro § 1646 odst. 1 písm. b).

⁷³ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 1912/2008 ze dne 24.9.2009.

4.1.3 Vydědění pro odsouzení za trestný čin spáchaný za okolností svědčících o zvrhlé povaze vyděděného podle § 1646 odst. 1 písm. c)

Nejznatelnější proměnou od obecného zákoníku občanského z roku 1811 až po dnešní úpravu prošel právě důvod „odsouzení k trestnému činu“. V každé právní úpravě, která ho v posledních třech stoletích zahrnovala byl nějakým způsobem modifikován. V počátku se jednalo o odsouzení k žaláři doživotnímu nebo dvacetiletému (dnes bychom takový důvod nejspíše pojmenovali „dopustil se zvláště závažného zločinu“). Občanský zákoník z roku 1950 byl k zůstaviteli benevolentnější a dovolil vydědit nepominutelného dědice za spáchání úmyslného trestného činu bez omezení doby trvání trestu odnětí svobody. Úprava z roku 1964, jak již bylo zmíněno, institut vydědění úplně vynechala. Vydědění bylo navraceno do občanského zákoníku zákonem č. 509/1991 Sb., kterým byl novelizován. Tato novelizace doplnila důvod spáchání úmyslného trestného činu o minimálně jednoletý trest odnětí svobody. Takto bylo dědici možno odejmout dědické právo až do účinnosti nynějšího občanského zákoníku. Od roku 2014 je možné vydědit podle § 1646 odst. 1 písm. c) pouze za takový trestný čin, který svědčí o potomkově zvrhlé povaze. V dnešní úpravě je dle mého názoru vydědění za spáchání trestného činu pro zůstavitele nejprísnejší za posledních 200 let.

Někteří odborníci se k této změně úpravy staví spíše negativně. Dle jejich názoru je *„tato nová úprava je zjevně krokem zpět a kromě značných obtíží spojených s prokazováním tohoto důvodu vydědění, zejména pro dědice či vykonavatele závěti v řízení o pozůstalosti, nepřináší oproti předchozí právní úpravě nic pozitivního.“*⁷⁴ Osobně se s tímto názorem ztotožňuji, neboť nejen, že nová úprava přináší složitější prokazování tohoto důvodu, ale také zůstavitele velmi omezuje v možnosti vydědit svého potomka na základě spáchání trestného činu. Důvodová zpráva k občanskému zákoníku obhajuje změnu z úmyslného trestného činu na trestný čin svědčící o zvrhlé povaze pachatele tím, že se snaží od sebe odlišit trestné činy zasluhující sankci v podobě vydědění od takových činů, které jsou spáchané z omluvitelné pohnutky (uvádí například krádež z hladu). Čin svědčící o zvrhlé povaze by dle důvodové zprávy mohl spočívat například v chladnokrevné loupeži, nebo vraždě, znásilnění nebo například utýrání

---

⁷⁴ SVOBODA, Jiří a KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi. Právní praxe*. V Praze: C.H. Beck, 2014, s. 15. Online. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgrpxa4bzgi&tocid=nnptembrgrpxa4bzgi>. [citováno 2024-03-10].

zůstavitelova zvířete.⁷⁵ Dle mého názoru by bylo ideální najít mezi předchozí a dnešní úpravou kompromis. Mohlo by se jednat například „úmyslný trestný čin s výjimkou trestných činů spáchaných z omluvitelné pohnutky“. Domnívám se, že zůstavitel by měl mít právo vydědit i takového dědice, který páchá například opakovanou trestnou činnost, bez toho, aby musela svědčit o zvrhlé povaze. Příkladem by dle mého názoru mohl být opakovaný trestný čin spáchaný za účelem vlastního majetkového prospěchu.

Pro vydědění podle tohoto ustanovení bude tedy potřeba splnění dvou podmínek. V první řadě bude potřeba pravomocného odsuzujícího rozsudku pro trestný čin a zadruhé bude třeba posoudit, zda byl trestný čin spáchaný za okolností svědčících o pachatelově (potomkově) zvrhlé povaze. To, zda takový čin svědčí o zvrhlé povaze, se bude posuzovat vždy individuálně jak z hlediska obecné morálky, tak z hlediska míry působení takového činu na zůstavitelovu čest a čest celé rodiny. Zda spáchaný trestný čin svědčí o zvrhlé povaze pravděpodobně nebude možné vyčíst z výroku o trestu. Za tímto účelem bude nutné důkladně prostudovat odůvodnění tohoto rozsudku.⁷⁶

Současná právní úprava již nepodmiňuje vydědění minimální délkou trvání trestu odnětí svobody. Bude proto možné nepominutelného dědice vydědit i v případě odsouzení k podmíněnému trestu (§ 81 až 82 TZ) nebo i při uložení alternativního trestu (§ 52 odst. 1 písm. b) – m) TZ). V případě sporu bude muset závěr učinit soud. Pozůstalostní soud příslušný k posouzení, zda se jedná o trestný čin, za který je možné nepominutelného dědice vydědit, je podle § 135 odst. 1 OSŘ vázán pouze výsledkem předchozího trestního řízení. Trestní řízení proto musí skončit odsuzujícím rozsudkem. V případě neodsouzení nepominutelného dědice například pro nepřipustnost trestního stíhání (§ 11 odst. 1 TŘ), na základě jiných důvodů pro zastavení trestního stíhání (§ 11 odst. 2 TŘ) nebo v případě upuštění od potrestání (§ 46 TZ) nebude možné tento důvod pro vydědění použít. K vydědění nepominutelného dědice nedojde ani v případě zahlazení odsouzení

---

⁷⁵ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Online. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgez6obzl5shuldmeyq&groupIndex=0&rowIndex=0>. [citováno 2024-03-10].

⁷⁶ ŠEŠINA, Martin; MUZIKÁŘ, Ladislav a DOBIÁŠ, Petr. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praktik (Leges). Praha: Leges, 2022, s. 297.

(§ 105 TZ). Důsledkem zahlazení odsouzení se na pachatele hledí, jako by nikdy nebyl odsouzen a vzniká zákonná fikce neodsouzení. Proto nebude možné důvod vydědění uplatnit.⁷⁷ V otázce vydědění pro spáchání trestného činu podle § 469a odst. 1 písm. c) a zahlazení odsouzení rozhodoval například Nejvyšší soud rozsudkem sp. zn. 21 Cdo 1065/2011 ze dne 14.3.2013 ve kterém uvádí, že „Vzhledem k tomu, že v projednávané věci došlo k zahlazení odsouzení žalobkyně a) ještě dříve, než zůstavitel pořídil dne 23.11.2002 listinu o jejím vydědění, a že tedy v době pořízení listiny o vydědění platila o žalobkyni a) ze zákona fikce jejího neodsouzení, nemůže obstát závěr odvolacího soudu, podle kterého byl u žalobkyně a) naplněn důvod vydědění podle ustanovení § 469a odst. 1 písm. c) občanského zákoníku.“⁷⁸ Jinak by tomu bylo pravděpodobně v případě, kdy by k zahlazení odsouzení došlo až po pořízení listiny o vydědění.

Jak z ustanovení vyplývá, k platnému vydědění nedojde pouze při odsouzení k trestnému činu. Je potřeba zkoumat, zda čin svědčí o zvrhlé povaze dědice. Tato okolnost pro posouzení platnosti důvodu vydědění předpokládá velmi náročné a zdlouhavé skutkové zjišťování.⁷⁹ Jak již bylo výše zmíněno, nelze předpokládat, že bude ve výroku o trestu jasně stanoveno že čin svědčí o zvrhlé povaze pachatele. Civilní soud se tedy bude muset zabývat rozbořem odůvodnění a z něho usoudit, zda spáchaný čin je či není důkazem o zvrhlé povaze. Nápomocné k tomuto určení mohou být přitěžující okolnosti dle § 42 TZ, ke kterým soud v trestním řízení přihlédne. Zejména byl-li trestný čin spáchán ze ziskuchtivosti, z pomsty, z národnostní, rasové, etnické, náboženské, třídní či jiné podobné nenávisti nebo z jiné zvlášť zavrženíhodné pohnutky (§ 42 písm. b) TZ), byl-li spáchán surovým nebo trýznivým způsobem, zákeřně, se zvláštní lstí nebo jiným obdobným způsobem (§ 42 písm. c) TZ), nebo se dopustil trestného činu vůči zákonem zvlášť chráněné osobě, a to vůči dítěti, osobě blízké, těhotné, nemocné, zdravotně postižené, vysokého věku nebo nemohoucí a ohrozil tím jejich život nebo zdraví, způsobil jim škodu, újmu na zdraví nebo jinou újmu anebo se na jejich úkor

---

⁷⁷ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. 2. vydání. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2023, s. 23.

⁷⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 1065/2011 ze dne 14.3.2013.

⁷⁹ SVOBODA, Jiří a KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. 2. vydání. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2023, s. 23.

bezdůvodně obohatil (§ 42 písm. h) TZ),⁸⁰ Literatura uvádí výčet trestných činů, ke kterým by se mělo pravděpodobně nejvíce přihlížet při posuzování naplnění důvodu vydědění. Těmi jsou zejména trestné činy proti životu a zdraví (vražda, zabití, ublížení na zdraví, mučení a jiné nelidské a kruté zacházení, neposkytnutí pomoci, šíření nakažlivé choroby, ohrožení pohlavní nemocí...), trestný čin neoprávněného odebrání tkání a orgánů, trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, trestné činy proti svobodě a další. Může se jednat i o obdobné činy spáchané na zvířatech.⁸¹

Co přesně zákonodárce míní slovem zvrhlý, však občanský zákoník nevysvětluje. Jasnější výklad výrazu pro účely vydědění nejspíše určí až judikatura. V tuto chvíli je možné vycházet pouze z jazykového výkladu a tedy užít synonyma slova zvrhlý. Tím je slovo zvrácený a s ním související slova úchylný, nenormální, perverzní, nepřirozený a zrůdný.⁸² Názor soudu prozatím nebyl judikaturou vysloven, a tak bude nutné si na jasnější výklad tohoto ustanovení počkat.

4.1.4 Vydědění pro vedení trvale nezřízeného života podle § 1646 odst. 1 písm. d)

Čtvrtým důvodem vydědění je případ, kdy potomek vede trvale nezřízený život. Tento důvod je konstantou občanských zákoníků od OZO 1811 až po dnešní právní úpravu. Změny doznal jen v občanském zákoníku 1950, kde byl vyměněn za důvod, kdy nepominutelný dědic trvale odpírá pracovat. I takto formulovaný důvod však dle mého názoru naplňoval význam trvale nezřízeného života v socialistickém smýšlení.

Pro naplnění tohoto důvodu je opět potřeba splnění dvou předpokladů. Prvním je vedení nezřízeného života a druhým je trvalost tohoto stavu. Na otázku trvalosti odpověděla judikatura poměrně jasně a to tak, že *„o trvalé vedení nezřízeného života pak půjde v takových případech, kdy chování vyděděného bude vykazovat známky kontinuálnosti (tedy nikoliv jen nahodilosti či ojedinělosti)*

---

⁸⁰ PETROV Jan, VÝTISK Michal, BERAN Vladimír a kol., *Občanský zákoník, Komentář*, 2. vydání (2. aktualizace). Online. Dostupné online z <https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgnpw2nrq14zc443cl4zdamjsl44dsx3qmyytmnbw>. [citováno 2024-03-09].

⁸¹ SVOBODA, Jiří a KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2023, s. 24.

⁸² Tamtéž.

a dlouhodobosti, kdy již zpravidla nebude možné očekávat návrat k běžnému způsobu života tak, jak je vnímán většinou společností.“⁸³ O trvale nezřízený život se tedy jedná v případě, kdy se jedná o dlouhodobé chování stejného či podobného rázu. Jinými slovy tedy není podmínka vedení trvale nezřízeného života splněna, jedná-li se o výjimečný exces.

Druhou otázkou je, jaké chování patří do vedení trvale nezřízeného života. Literatura i komentáře k občanskému zákoníku uvádí, že kritériem pro nezřízený život je takové chování, které se obecně přičí dobrým mravům. Podle Knappa jsou dobré mravy měřítkem etického hodnocení konkrétních situací odpovídajícím obecně uznávaným pravidlům slušnosti, poctivého styku apod.⁸⁴ Ústavní soud vymezil dobré mravy podobně jako souhrn „*etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad.*“⁸⁵ Dle rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky sp. zn. Ry 1 921/28 pro naplnění důvodu vydědění není třeba, aby jednání dědice vyvolalo veřejné pohoršení. Postačí tedy, aby chování odporovalo dobrým mravům z pohledu společnosti. Vybočením z chování podle dobrých mravů tedy můžeme považovat jakékoliv jednání, které není společností uznáváno za standardní, je tedy jakýmsi odchýlením od běžného způsobu života, a které společnost odsuzuje. Může se tak jednat o chorobnou závislost na alkoholu či jiných návykových látkách nebo hazardu. Může jít také o neplnění vyživovací povinnosti, opatrování prostředků k živobytí jiným než legálním způsobem nebo soustavné zadlužování se bez možnosti dluhy splácet (tzv. vytloukání dluhu dluhem).⁸⁶

Dle názoru Nejvyššího soudu⁸⁷ je také nutno přihlídnout při posuzování platnosti důvodu vydědění k okolnostem, které v minulosti utvářely osobnost vyděděného. Zejména zda zůstavitel dostatečně pečoval o jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj a zda řádně plnil své rodičovské povinnosti,

Domnívám se, že rodina a její zázemí utváří osobnost člověka, zadává vzorec, podle kterého si od dětství tvoří obraz o tom, co je správné a co není.

---

⁸³ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 190/2010 ze dne 24.11.2011.

⁸⁴ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1., 3. dot. Beckovy právnické učebnice. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 85.

⁸⁵ Usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 249/97 ze dne 26.2.1998.

⁸⁶ ŠEŠINA, Martin; MUZIKÁŘ, Ladislav a DOBIÁŠ, Petr. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praktik (Leges). Praha: Leges, 2022, s. 298.

⁸⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 2547/2016 ze dne 3.6.2017.

Morální zásady dětí se odráží od morálních zásad rodičů. Velmi pravděpodobně budou vychovávat děti, či udržovat vztahy s partnery obdobným způsobem, jaký viděli od rodičů. Dal-li rodič svému potomkovi vzor života, který je založen na závislostech či neplnění svých povinností (ať už rodičovských, manželských či právních), bezprostředně se tím podílel na jeho nesprávném způsobu života. Proto dle mého názoru nelze vydědit nepominutelného dědice za předpokladu, že je jeho chování přímým důsledkem nevhodného rodinného vzoru.

4.1.5 Vydědění nepominutelného dědice nezpůsobilého dědit podle § 1646 odst. 2

Prvně je potřeba definovat „dědice nezpůsobilého dědit“. To stanovuje § 1481 NOZ, který říká, že „z dědického práva je vyloučen, kdo se dopustil činu povahy úmyslného trestného činu proti zůstaviteli, jeho předku, potomku nebo manželu nebo zavrženíhodného činu proti zůstavitelově poslední vůli, zejména tím, že zůstavitele k projevu poslední vůle donutil nebo lstivě svedl, projev poslední vůle zůstaviteli překazil nebo jeho poslední pořízení zatajil, zfalšoval, podvrhl nebo úmyslně zničil, ledaže mu zůstavitel tento čin výslovně prominul.“⁸⁸ Dalším ustanovením pro dědickou nezpůsobilost je § 1482 odst. 1 a 2. Zde zákon určuje dědickou nezpůsobilost manžela a rodičů. Dědická nezpůsobilost je vždy následkem těžkého poklesku osoby vůči zůstaviteli, osobám jemu blízkým či vůči projevu jeho poslední vůle, kterým byla tato osoba z dědického práva vyloučena.⁸⁹

Dědická nezpůsobilost se nevztahuje pouze na nepominutelné dědice, ale na všechny potenciální dědice, kteří by podle zákonné posloupnosti či testamentárně mohli dědit. Zásadním rozdílem mezi vyděděním a dědickou nezpůsobilostí je ten, že k nezpůsobilosti dochází *ex lege* a to na rozdíl od vydědění, ke kterému je potřeba projev vůle zůstavitele listinou o vydědění. V případě dědické nezpůsobilosti je dědic (jakož i nepominutelný dědic) vyloučen z dědického práva. Na první pohled se může zdát vydědění podle důvodu uvádějící dědickou nezpůsobilost nadbytečné. Zásadním rozdílem mezi dědickou nezpůsobilostí samotnou a vyděděním pro dědickou nezpůsobilost je v postavení potomků dědicky

---

⁸⁸ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník § 1481.

⁸⁹ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Online. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgezff6obzl5shuldmeyq&groupIndex=0&rowIndex=0>. [citováno 2024-03-10].

nezpůsobilých nebo vyděděných osob. Zatímco v případě dědické nezpůsobilosti potomek podle § 1483 OZ nastupuje v dědické posloupnosti na místo svého rodiče, a to i v případě, že vyloučený přežije zůstavitele. U vydědění dle § 1646 odst. 3 OZ přežije-li vyděděný zůstavitele, nedědí ani jeho potomci. Potomci vyděděného dědí po zůstaviteli pouze v případě, že zůstavitel to projeví ve své vůli (v případě, že vyděděný přežije zůstavitele), anebo pokud zůstavitel přežije vyděděného (nejsou-li samostatně vyloučeni z dědického práva). Zůstavitel tímto činem také dává najevo, že došlo k naplnění podstaty jednoho z uvedených skutků, a tím na tento čin upozorní soud projednávající pozůstalost, ale také poskytuje důkaz, že svému dědici čin způsobující dědickou nezpůsobilost neprominul, a proto nemá právo na pozůstalost.⁹⁰

Jelikož vydědění se vztahuje pouze na nepominutelné dědice, kterými jsou jeho potomci, zaměřím se pro účely mé práce pouze na ustanovení § 1481 OZ. Dopustí-li se nepominutelný dědic některého z uvedených činů proti zůstaviteli, má zůstavitel možnost ho vyloučit z práva na pozůstalost na základě dědické nezpůsobilosti a zaniká mu tím právo na povinný díl. I u tohoto důvodu platí, že pokud vyděděný potomek přežije zůstavitele, nedědí ani potomci vyděděného, neprojeví-li zůstavitel jinou vůli, jak je uvedeno v § 1646 odst. 3 OZ.

4.1.5.1 Vydědění pro čin povahy úmyslného trestného činu proti zůstaviteli, jeho předku, potomku nebo manželu

Vydědění nepominutelného dědice podle § 1646 odst. 2 OZ je rozděleno na dvě možné podmínky. První z nich je, že se nepominutelný dědic dopustí vůči zůstaviteli nebo jeho nejbližší rodině (potomku či předku v přímé linii anebo manželu) úmyslného trestného činu. Rozdílem od vydědění podle § 1646 odst. 1 písm. c) OZ je, že v tomto případě se nebude posuzovat zvrhlá povaha potomka, nýbrž pouze spáchání úmyslného trestného činu. Trestným činem se rozumí „*protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.*“⁹¹ Dalším rozdílem od uvedeného důvodu vydědění je, že v tomto případě postačí pouhé spáchání činu, který má povahu

---

⁹⁰ ŠEŠINA, Martin; MUZIKÁŘ, Ladislav a DOBIÁŠ, Petr. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praktik (Leges). Praha: Leges, 2022, s. 301.

⁹¹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 13 odst. 1.

trestného činu a je spáchán úmyslně. Na to, zda byl pachatel pro trestný čin odsouzen nebo zda došlo k zahlazení trestného činu, se již hledět nebude. Není rozhodné například ani to, že pachatele nelze stíhat, že nebyl trestně odpovědný vzhledem ke svému věku, nebo zda byl v době spáchání přičetný. Jediným aspektem, pro který nelze podle tohoto důvodu potomka vydědit, jsou okolnosti vylučující protiprávnost.⁹² K vydědění nedojde ani v případě, kdy byl zůstavitelem čin dědici prominut.

Nejvyšší soud v tomto případě také řešil otázku, zda k úmyslnému trestnému činu, který způsobí dědickou nezpůsobilost, může dojít i po smrti zůstavitele. Jednalo se o případ, kdy povolaný dědic ze závěti podal žalobu na určení, zda je dědicem ze závěti. Následně proti němu bylo zahájeno trestní řízení, ve kterém byl podezřelý ze spáchání majetkového trestného činu proti zůstaviteli po jeho smrti. Soud prvního stupně proto přerušil řízení o žalobě na určení, a to až do pravomocného ukončení trestního řízení, zda potenciální dědic ze závěti spáchal trestný čin proti majetku zůstavitele. Rozhodl také, že je na místě vyřešit jako předběžnou otázku nezpůsobilost dědice ze závěti. Proti tomuto rozhodnutí civilního soudu bylo podáno odvolání a druhostupňový soud učinil závěr, že povolaný dědic v tomto případě nemůže být dědicky nezpůsobilý, neboť k trestnému činu došlo až po smrti zůstavitele. K tomuto názoru se následně připojil i Nejvyšší soud a uvedl, že vzhledem k povaze ustanovení a možnosti zůstavitele takový čin prominout, je nepochybné, že ke spáchání úmyslného trestného činu musí dojít za života zůstavitele tak, aby o něm věděl a případně ho prominout dědici mohl.⁹³

Zde si dovoluji uvést usnesení Nejvyššího soudu,⁹⁴ které se zabývá velmi specifickou situací. Jedná se o případ, kdy syn (dědic) svému otci (zůstaviteli) pomohl k ukončení svého života a tím se dopustil úmyslného trestného činu účasti na sebevraždě, za který byl pravomocně odsouzen. *Ex lege* se tímto činem stal nezpůsobilým dědit. Takto rozhodl pozůstalostní i odvolací soud. Dědic se obrátil na Nejvyšší soud s otázkou, zda se tímto činem se skutečně dopustil úmyslného

---

⁹² PETROV Jan, VÝTISK Michal, BERAN Vladimír a kol., *Občanský zákoník, Komentář*, 2. vydání (2. aktualizace). Online. Dostupné online z <https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgnpw2nrql4zc443cl4zdamjsl44dsx3qmyytmnbw>. [citováno 2024-03-09].

⁹³ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 24 Cdo 614/2019, ze dne 23.4.2019.

⁹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 24 Cdo 106/2021-II., ze dne 16. 6. 2021.

trestného činu proti zůstaviteli, přestože jednal na jeho výslovnou žádost. Otec trpěl nevyлéčitelnou nemocí ALS, která postihuje motorické nervové buňky v mozku a míše, což způsobuje postupné slábnutí svalů. V posledním stádiu dochází k paralýze a následně k úmrtí na respirační selhání.⁹⁵ Syn na žádost a výslovné přání svého otce zajistil přepravu k Hornímu můstku propasti Macocha, přinesl mu schůdky a následně se vzdálil. Senát Nejvyššího soudu přihlédl ke zcela výjimečným okolnostem situace a rozhodl, že „*má-li se jednat o čin proti zůstaviteli, je (logicky) nezbytné, aby nešlo o jednání v souladu s vůlí (přáním) zůstavitele nebo snad o jednání na jeho výslovnou žádost, neboť v takovém případě nelze dovodit, že jednání směřuje proti zůstaviteli*“⁹⁶ a že jednání syna „*byť naplňuje znaky úmyslného trestného činu účasti na sebevraždě zůstavitele podle ustanovení § 144 odst. 1 tr. zák., není činem spáchaným proti zůstaviteli ve smyslu ustanovení § 1481 o.z., a proto ani nezpůsobuje dědickou nezpůsobilost pachatele. Navíc za daných okolností není třeba M. D. „trestat dvakrát“, tedy jak odsouzením k podmíněnému trestu odnětí svobody, tak i vyloučením z dědického práva po zůstaviteli.*“⁹⁷

4.1.5.2 Vydědění pro zavrženíhodný čin proti zůstavitelově poslední vůli

Druhou podmínkou pro možnost vydědění dědicky nezpůsobilého dědice je spáchaní skutku, který je zaměřen proti zůstavitelově poslední vůli, zejména tím, že zůstavitele k projevu poslední vůle donutil nebo lstivě svedl, projev poslední vůle zůstaviteli překazil nebo jeho poslední pořízení zatajil, zfalšoval, podvrhl nebo ji úmyslně zničil. Zde se jedná o demonstrativní výčet činů, kterých se dědic může proti poslední vůli dopustit.⁹⁸ Takový čin nemusí směřovat jen proti pořízení vůle, ale také proti její změně či zrušení. Z výčtu je zřejmé, že se zákonodárce snaží postihnout nejen jednání směřující proti listině samotné, ale také jednání, které by mělo za úmysl překazit či ovlivnit projev svobodné vůle zůstavitele. Takovým jednáním může být například bránění zůstaviteli jít k notáři za účelem sepsání

⁹⁵ GRÝCOVÁ, Lenka. Amyotrofická laterální skleróza. In: pharmanews.cz. Online. Dostupné z: <https://www.pharmanews.cz/clanek/amyotroficka-lateralni-skler-za>. [citováno 2024-03-10].

⁹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu sp.zn. 24 Cdo 106/2021-II., ze dne 16. 6. 2021.

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír, BÍLEK, Petr, SVOBODA, Jiří. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 31. Online. Dostupné z https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgjpwk5tigi4c443c14zdamjsl44dsx3qmyytmnbx&refSource=text#mn27_Sb_2012_89_pf1647. [citováno 2024-02-24].

závěti anebo situace, kdy je zůstavitel upoután na lůžko a dědic mu nezajistí přítomnost notáře či svědků při sepisování závěti.⁹⁹ Bude se tedy jednat o takové činy, které směřují jak proti pořízení pro případ smrti jakožto věci, tak proti pořízení pro případ smrti ve smyslu zůstavitelova konání. Důležitým rozdílem od první možnosti dědické nezpůsobilosti je to, že na rozdíl od úmyslného trestného činu proti zůstaviteli může zavrženíhodný čin proti projevu poslední vůle potenciální dědic spáchat i po smrti zůstavitele. Jak již bylo uvedeno, takovým činem se rozumí i zfalšování, podvržení, zatajení či úmyslné zničení poslední vůle. U takového činu již nehraje roli, zda dědic listinu o poslední vůli zmaří za života či až po smrti zůstavitele.

Z judikatury si dovoluji uvést rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 5189/2017, který se zabývá otázkou předložení neplatné závěti jako důvodem pro dědickou nezpůsobilost. Ten uvádí, že „*Dědická nezpůsobilost sice může nastat i tehdy, „podstrčí-li“ dědic zůstaviteli k podpisu listinu, ve které zůstavitel uvedl svoji poslední vůli, i když pro nedostatek formálních náležitostí by v listině uvedená závěť neobstála jako platný právní úkon. Nicméně okolnost, že žalovaný v průběhu dědického řízení předložil neplatnou závěť, nemůže sama o sobě způsobit, že by byl nezpůsobilý dědit. Zavrženíhodné jednání proti projevu poslední vůle zůstavitelovy by bylo dáno například tehdy, kdyby se podařilo prokázat, že dědic sám takovou závěť napsal, nebo kdyby předložil soudu jako vlastnoruční závěť zůstavitele, o níž prokazatelně věděl, že nebyla zůstavitelem vlastnoručně sepsána.*“¹⁰⁰ Nejvyšší soud tedy uvádí, že samotné předložení neplatné závěti bez dalších okolností svědčících o zásahu dědice do projevu poslední vůle zůstavitele není důvodem pro dědickou nezpůsobilost.

4.1.5.3 Prominutí

V poslední části ustanovení zákon uvádí, že takový čin spáchaný dědicem proti zůstaviteli či jeho poslední vůli může být zůstavitelem výslovně prominut. Oproti předchozí úpravě, která uváděla pouze výraz „odpustil“ se v novém občanském zákoníku zákonodárce jasně vymezil a pokusil se předejít pochybnostem, když uvedl „výslovné prominutí“ činu. Zákonodárce tak učinil v reakci na poznatky z praxe, která „v některých případech dospívá k závěru,

---

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 5189/2017, ze dne 9.8.2018.

že tu dědická nezpůsobilost není, s odkazem na faktické chování zůstavitele, třebaže interpretace takového chování je značně sporná a podsouvá mrtvému vůli, kterou zjevně neměl.¹⁰¹

Pro odpadnutí důvodu pro dědickou nezpůsobilost by stačilo, aby zůstavitel čin dědici výslovně prominul. V případě, že jej zůstavitel pro čin, kterým je založena dědická nezpůsobilost nad to i vydědil, bude podle Svobody a Kličky zapotřebí zrušit listinu o vydědění stejným způsobem, jakým se ruší závět'.¹⁰² Závět' je podle § 1575 OZ možné zrušit odvoláním nebo pořízením pozdější závěti.

5.1.6 Zadlužený nebo marnotratný nepominutelný dědic

Posledním možným důvodem pro vydědění nepominutelného dědice je zadlužení či marnotratnost. Tento důvod vydědění se po dlouhé době navrací do naší právní úpravy občanským zákoníkem účinným od 1.1.2014. Naposledy byl totiž upraven v obecném zákoníku občanském z roku 1811. Základním prvkem je obava, že natolik zadlužený či marnotratný dědic nezachová účel dědění (hodnoty) do budoucna a tím nezanechá povinný díl pro své potomky. Občanský zákoník nehovoří o předlužení, nýbrž pouze o zadlužení dědice. I přesto je nutno předpokládat, že se bude jednat o zadlužení většího rozměru.¹⁰³ Marnotratná potom bude taková osoba, která nekontrolovatelně utrácí svůj majetek.

Jedná se o ochranu dědictví, tzv. vydědění v dobrém úmyslu, kterým se zůstavitel snaží docílit, aby potomci nepominutelného dědice nepřišli o svůj povinný díl a hodnoty by tak byly do budoucna zachovány.¹⁰⁴

---

¹⁰¹ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Online. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgezff6obzl5shuldmeyq&groupIndex=0&rowIndex=0>. [citováno 2024-03-10].

¹⁰² SVOBODA, Jiří a KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. 2. vydání. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2023, s. 27.

¹⁰³ ŠEŠINA, Martin; MUZIKÁŘ, Ladislav a DOBIÁŠ, Petr. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praktik (Leges). Praha: Leges, 2022, s. 301.

¹⁰⁴ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Online. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgezff6obzl5shuldmeyq&groupIndex=0&rowIndex=0>. [citováno 2024-03-10].

Podmínkou pro vydědění v dobrém úmyslu je zachování povinného dílu pro potomky nepominutelného dědice, kteří budou povoláni v řízení o pozůstalosti na jeho místo. Je tedy nezbytné, aby dědic nejpozději ke dni smrti zůstavitele své potomky měl. V případě, že by dědic potomky neměl nebo by nemohly jeho děti dědictví či povinný díl nabýt, bylo by vydědění neplatné. Pro zachování povinného dílu pro potomky vyděděného je také nezbytné, aby byl potomkům zanechán povinný díl určený pro vyděděného. V opačném případě by totiž došlo k situaci, že by potomci dědice dědili povinný díl, na který by měli sami právo a to i bez ohledu na svého předka.¹⁰⁵

Zákon výslovně nevyžaduje, aby byla pořízena vedle listiny o vydědění také závěť, ve které zůstavitel potomkům vyděděného odkazuje jeho povinný díl. Zůstavitel je v tomto případě testamentárně omezen jen takovým způsobem, že potomkům vyděděného nesmí odkázat menší podíl z pozůstalosti, než by činila velikost povinného dílu. Větší podíl může zůstavitel buďto odkázat závětí, nebo neučinit jinou poslední vůli a děti vyděděného nastoupí na jeho místo podle práva reprezentace a dle zákonné dědické posloupnosti mohou získat i větší část pozůstalosti.¹⁰⁶

4.1.6.1 Zadluženost

Jak již bylo výše zmíněno, občanský zákoník nepočítá s předlžením dědice, nýbrž s pouhým zadlužením. Důležitým aspektem jsou obavy, že si bude dědic počínat takovým způsobem, že způsobí zadlužení do takové míry, že existuje důvodná obava o zachování povinného dílu pro svoje potomky. Vyvstává však otázka, zda je samotné zadlužení je důvodem pro vydědění, či nikoliv. Pouhé zadlužení jako možnost k vydědění patrně pramení z doby minulé, kdy půjčky nebyly tak časté jako dnes a zadlužení svým způsobem bylo považováno za hanbu a vyvolávalo špatnou pověst.¹⁰⁷ Jistě bude nutné přihlídnout také k majetkovým poměrům vyděděného. Zadlužený dědic, který splácí stasisícovou půjčku, ale má

---

¹⁰⁵ TALANDA, Adam. *Problematika reprezentace v dědickém právu*. Beckova edice právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2021, s. 105-106. Online. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgfpwk4djtgeztg&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>. [citováno 2024-03-16].

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 380. Online. Dostupné z: https://www.aspi.cz/products/lawText/13/11421/1/2?vtextu=ob%C4%8Dansk%C3%BD%20z%C3%A1kon%C3%ADk#c_366185. [citováno 2024-03-09].

miliónové jmění, nejspíše nevyvolává obavu o zachování hodnot pro své potomky. Oproti tomu dědic zadlužený do takové míry, že by jeho povinný díl nestačil ani na pokrytí části jeho dluhů vyvolá v zůstaviteli obavu značnou. Dále jistě bude potřeba přihlédnout k výši dluhu a k čemu byl výnos z půjčky využit.¹⁰⁸ Důvod zadlužení pro vydědění podle § 1647 OZ není rozhodující, ať už se jedná o zadlužení, ke kterému došlo na základě vlastního zavinění (závislost na hazardních hrách, způsobil jinému škodu, kterou nahrazuje) nebo bez možnosti nastalou situaci ovlivnit (dědic byl propuštěn ze zaměstnání a neměl možnost splácet půjčku).¹⁰⁹ Pro posouzení platnosti vydědění bude mít naopak váhu, zda byl výnos z půjčky použit například pro koupi nemovitosti, čímž rozšíří jmění, které následně po jeho smrti získají jeho potomci (byť jen jejich povinný díl). Domnívám se, že v tomto případě nebude naplněna druhá podmínka pro vydědění podle tohoto ustanovení, tedy obava, že pro své potomky nezanechá povinný díl a tím nebude dán důvod pro vydědění. Jinou situací by mohl být fakt, že zisk z půjčky nepominutelný dědic využil pouze k uspokojení svých rozmarů, a tím nabyté finance nadobro ztratil.

4.1.6.2 Marnotratnost

Za marnotratného by se dal považovat takový člověk, který si žije „nad poměry“. Chová se způsobem, který si objektivně nemůže dovolit. Takové chování může být spatřováno zejména v bezhlavém až chorobném nakupování věcí, které nepotřebuje či nevyužije nebo například nakupováním u luxusních značek, které není odůvodnitelné.¹¹⁰ V případě marnotratného takové výdaje neúměrně převyšují jeho možnosti a životní úroveň.¹¹¹ Dále může být marnotratnost způsobena například alkoholismem či gamblerstvím. Marnotratnost dle mého názoru však nemusí být způsobena pouze některou z výše uvedených závislostí. Marnotratný člověk může být i takový, který je finančně negramotný a neuvědomuje si hodnotu majetku. Z toho důvodu není schopen s majetkem řádně hospodařit. Dále může být

---

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ ŠEŠINA, Martin; MUZIKÁŘ, Ladislav a DOBIÁŠ, Petr. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praktik (Leges). Praha: Leges, 2022, s. 301.

¹¹⁰ SVOBODA, Jiří a KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2023, s. 29.

¹¹¹ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2019. Online. Dostupné z: https://www.aspi.cz/products/lawText/13/11421/1/2?vtextu=ob%C4%8Dansk%C3%BD%D%20z%C3%A1kon%C3%ADk#c_366185. [citováno 2024-03-09].

za marnotratného považován i člověk, který se utrácením svých prostředků snaží získat pozornost dalších osob.

Marnotratnost doposud není v novodobé judikatuře řešena. Je však možné využít starší judikát Gl. U. 12.990, který uvádí, že se dědic po léta choval takovým způsobem, že o jeho marnotratné povaze nelze pochybovat.¹¹² Dle zákona není nutné, aby marnotratný dědic již utratil veškerý svůj majetek. Pro naplnění důvodu postačí, že se již po delší dobu tímto způsobem chová a lze důvodně předpokládat, že svým jednáním se o majetek připraví. Míru marnotratnosti bude potřeba vždy posoudit dle subjektivních potřeb takové osoby. Vynaložené náklady k naplnění potřeb, ve kterých lze u někoho spatřit marnotratnost, mohou být u jiného běžnými výdaji. Bližším rozřešením situací, ve kterých lze spatřit marnotratnost, přinese pravděpodobně až nová judikatura.

---

¹¹² ŠEŠINA, Martin; MUZIKÁŘ, Ladislav a DOBIÁŠ, Petr. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praktik (Leges). Praha: Leges, 2022, s. 301.

5 Prohlášení o vydědění

Občanský zákoník umožňuje zůstaviteli vydědit svého potomka třemi různými, ačkoliv velmi podobnými způsoby. Ve všech třech formách je zapotřebí, aby byl naplněn alespoň jeden ze zákonných důvodů vydědění z uvedených výše.

První a nejspolehlivější možnou formou vydědění je podle § 1649 odst. 1 OZ forma stejná, jakou lze učinit, změnit nebo zrušit závěť. Bude se tedy jednat opísemnou formu stvrzenou vlastnoručním podpisem. Listina o vydědění může být sepsána vlastní rukou či na elektronickém zařízení, nebo pomocí diktování jiné osobě, která listinu o vydědění za zůstavitele sepíše. Jestliže listina není sepsána vlastní rukou, je nutné, aby byla vlastnoručně alespoň podepsána a za přítomnosti dvou svědků musí zůstavitel prohlásit, že listina obsahuje jeho poslední vůli. Prohlášení o vydědění může být samostatným úkonem nebo součástí závěti.¹¹³ Zákodárce myslel i na zůstavitele, který je smyslově postižený (§ 1535 - § 1536 OZ). Pro případ, kdy je zůstavitel nevidomý, ustanovil, že poslední vůli, která není sepsána vlastní rukou, pro zůstavitele nahlas přečte jeden ze tří svědků, který ji nesepsal, a za jejich přítomnosti nevidomý zůstavitel prohlásí, že se jedná o jeho poslední vůli, a tyto tři svědkové listinu podepíší. Podobně tomu bude v případě jinak smyslově postiženého zůstavitele, kterému jeho hendikep neumožňuje číst nebo psát. Na rozdíl od nevidomého zůstavitele musí být zvolen způsob dorozumívání mezi svědky a zůstavitelem, kdy zůstavitel tímto sjednaným způsobem dorozumívání stvrdí svoji poslední vůli. Způsob dorozumívání, který si zůstavitel se svědky dohodne musí ovládat všichni zúčastnění. Prohlášení o vydědění lze učinit i veřejnou listinou, například notářským zápisem. Při tomto způsobu zákon ukládá, aby se sepisovatel veřejné listiny ujistil, že je projev poslední vůle učiněn s rozvahou, vážně a bez donucení (OZ § 1537).

Kromě formálních náležitostí je zapotřebí také splnit obsahové náležitosti prohlášení o vydědění. Těmi je zejména projev vůle, kterým zůstavitel uvádí, jak má být s pozůstalostí naloženo – tedy v tomto případě výslovně uvede, že svého

---

¹¹³ ŠEŠINA, Martin; MUZIKÁŘ, Ladislav a DOBIÁŠ, Petr. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praktik (Leges). Praha: Leges, 2022, s. 130.

potomka vydědčuje. Dále je potřeba, aby dostatečně označil, o kterého potomka se jedná, a pro nejspolehlivější formu vydědění také uvede důvod.¹¹⁴

Druhý způsob vydědění je téměř totožný s prvním. Opět se jedná o prohlášení o vydědění, kterým zůstavitel určí dědice, kterému má být odejmuto právo na povinný díl. OZ v ustanovení § 1648 dává zůstaviteli možnost vynechat důvod vydědění. Proto i pokud v prohlášení o vydědění zůstavitel důvod neuvede, bude se jednat o platné prohlášení o vydědění. Důvodová zpráva k tomu uvádí, že „zásadně není důvod k tomu, aby zůstavitel zdůvodňoval své rozhodnutí o vydědění v případech, kdy je ten důvod znám jak jemu, tak i vydědovanému potomku. Takových případů je drtivá většina.“¹¹⁵ Přesto však tato úprava přináší velkou nevýhodu. V případě, že zůstavitel důvod vydědění uvede, vyděděný nese důkazní břemeno k prokázání, že byl vyděděn neplatně. Jestliže zůstavitel důvod pro vydědění v listině neuvede, váha prokázání, že důvod (a který) pro vydědění existuje, dopadne na dědice.¹¹⁶ Důvod pro vydědění bude prokazován ve sporném řízení podle § 170 ZŘS.

Třetí a poslední variantou formy vydědění je tzv. vydědění mlčky a po právu zmiňované již v kapitole o nepominutelném dědici. Jedná se tedy o způsob vydědění opominutím nepominutelného dědice, přičemž existuje důvod pro vydědění. Podmínkami pro splnění vydědění mlčky a po právu jsou: platná poslední vůle zůstavitele, ve které nepominutelného dědice zcela nebo z části opominul, aby zůstavitel o nepominutelném dědici věděl, aby se nepominutelný dědic dopustil některého z činů, na který lze vztáhnout důvod vydědění a aby byl ve sporném řízení (§ 170 ZŘS) důvod vydědění prokázán. Tento důvod vydědění se uplatní nezávisle na vědomí zůstavitele.¹¹⁷

---

¹¹⁴ Tamtéž, s. 132.

¹¹⁵ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Online. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgezff6obzl5shuldmeyq&groupIndex=0&rowIndex=0>. [citováno 2024-03-17].

¹¹⁶ ŠEŠINA, Martin; MUZIKÁŘ, Ladislav a DOBIÁŠ, Petr. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praktik (Leges). Praha: Leges, 2022, s. 132.

¹¹⁷ FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír, BÍLEK, Petr, SVOBODA, Jiří. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 415. Online. Dostupné z: https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgjpwk5tlgi4c443c14zdamjls144dsx3qmyytmnbx&refSource=text#mn27_Sb_2012_89_pf1647. [citováno 2024-03-17].

V § 1649 odst. 2 OZ je nad formy vydědění nepominutelného dědice upravena ještě tzv. negativní závěť. Na rozdíl od vydědění negativní závěť předpokládá omezení či odejmutí dědického podílu nikoliv povinného dílu. Negativní závěť tedy slouží pro vyjádření zůstavitelovy poslední vůle, pokud chce některému z dědiců, vyjma dědiců nepominutelných, odeprít právo, které jim svědčí z dědické třídy. Není třeba, aby zůstavitel učinil další projev vůle, ve kterém odkáže dědicům jejich podíly. Je-li negativní závětí vyloučen některý z dědiců, současně tím je pozitivně vymezen okruh potenciálních dědiců. Pro vyloučení z dědického práva na základě negativní závěti není nutné, aby zůstavitel uvedl důvod, který ho k takovému úkonu vedl.¹¹⁸

Někteří odborníci zastávají názor, který spočívá ve smísení institutu vydědění a negativní závěti. Domnívají se, že jestliže byl nepominutelný dědic vyděděn, ztrácí právo na povinný díl a dědický podíl zároveň, a proto je vydědění též negativní závětí. Proti tomuto názoru se silně ohrazuje například Svoboda v komentáři k občanskému zákoníku,¹¹⁹ který uvádí, že takový výklad je nerespektováním právní normy a je výkladem *contra legem* (*contra verba legis*). Někteří autoři dokonce uvádí, že vyděděním je nepominutelnému dědici odňato právo na povinný díl, nikoliv na dědický podíl, a to za předpokladu, že zůstavitel za vyděděného nepovolal jiného dědice. Takový výklad je taktéž zjevně zcela nesprávný, jelikož prohlášení o vydědění je jasným ukazatelem vůle zůstavitele, který si nepřeje, aby nepominutelný dědic získal byť jen povinný díl. Z toho vyplývá, že jeho vůlí není, aby nepominutelný dědic získal dědický podíl, který představuje ještě větší část pozůstalosti než povinný díl.¹²⁰ V. Bednář také vysvětluje, že vydědění, je-li platné, je jediným způsobem, kterým

---

¹¹⁸ SVOBODA, Jiří a KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2023, s. 30.

¹¹⁹ FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír, BÍLEK, Petr, SVOBODA, Jiří. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 408. Online. Dostupné z https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgjpwk5tlgi4c443c14zdamjls144dsx3qmyytmnbx&refSource=text#mn27_Sb_2012_89_pf1647. [citováno 2024-03-17].

¹²⁰ TALANDA, Adam, TALANDOVÁ, Iveta. *Postavení nepominutelného dědice*. Právní rozhledy, 2018, č. 7, s. 229. Online. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrhbpxa4s7g5pxgzsg4q&rowIndex=0>. [citováno 2024-03-17].

Lze nepominutelnému dědici odejmout jeho právo na povinný díl, a tím i jeho dědické právo vyplývající ze zákona.¹²¹

---

¹²¹ BEDNÁŘ, Václav. *Několik poznámek k vydědění*. Bulletin advokacie. 10/2018, s. 25. Online. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrhbpweyk7geyf6427gi2q&groupIndex=0&rowIndex=0>. [citováno 2024-03-17].

6 Právní úprava vydědění v zahraničí

6.1 Polská republika

Kodeks cywilny stejně jako český občanský zákoník upravuje zákonné dědice, kteří mají vzhledem k příbuzenskému vztahu k zůstaviteli právo na zajištění v podobě zaručeného zákonného dílu z pozůstalosti. Neužívá pro ně pojem nepominutelný či neopomenutelný dědic, nýbrž pouze zákonný dědic. Zákonní dědicové, kteří jsou stanoveni v čl. 991 KC mají právo na tzv. zachowek. Na tento zachowek mají právo potomci včetně vnuků a pravnuků, manžel či zákonný partner a rodiče zůstavitele.¹²² KC tedy chrání nejen potomky zůstavitele, ale též osoby jemu nejbližší. Co se týče potomků, KC nerozděluje potomky na pokrevní a adoptované. Obě tyto skupiny tedy budou mít stejná práva, tedy i včetně práva na zachowek. Adoptivní děti zůstavitele po něm dědí jako by byli vlastní. „*Oswojenec dědí po oswojiteli a jeho příbuzných, jako by byl dítětem oswojitele, a oswojitel a jeho příbuzní po oswojenci, jako by oswojitel byl rodičem oswojence.*“¹²³ Naopak adoptovaný již nedědí po svých pokrevních příbuzných ani oni po něm.

Zachowek je dle čl. 991 KC je chápán jako část pozůstalosti, na kterou může zákonný dědic uplatnit nárok, byl-li na dědictví zkrácen nebo z dědění z vůle zůstavitele vynechán. Dalo by se říci, že se jedná o obdobu tuzemského povinného dílu. Jestliže dědic neobdržel podíl, který mu náleží ať už ve formě daru, povoláním k dědictví, formou odkazu či jiným způsobem má právo požadovat po ustanoveném dědici náhradu ve formě peněžní částky ve výši zachowku, nebo byl-li na zachowku zkrácen, má právo požadovat částku k jeho doplnění.¹²⁴ Výše zachowku je v případě nezletilého potomka a zletilé osoby, která má na zachowek právo a je trvale práce neschopná, stanovena na dvě třetiny ze zákonného dědického podílu, který by mu náležel při dědění ze zákona. Zletilá a práceschopná osoba má právo na zachowek ve výši jedné poloviny hodnoty zákonného dědického podílu.¹²⁵

---

¹²² USTAWA z dnia 23 kwietnia 1964 r., Kodeks cywilny, Art. 991 § 1.

¹²³ Tamtéž, Art. 936 § 1.

¹²⁴ Tamtéž, Art. 991 § 2.

¹²⁵ Tamtéž, Art. 991 § 1.

K dědění ze zákona Kodeks cywilny užívá obdobně jako občanský zákoník české republiky dědické třídy. Celkem rozděluje dědice do šesti dědických tříd. Pro účely určení výše zachowku postačí uvést první dvě třídy dědiců. V první třídě stanoví KC potomky a manžela zůstavitele, kteří dědí rovným dílem, přičemž manželův díl nesmí být menší než jedna čtvrtina celého dědictví.¹²⁶ Dědí-li tedy například čtyři potomci a manžel, manžel zůstavitele získá čtvrtinu pozůstalosti a zbylé tři čtvrtiny se rozdělí mezi potomky rovným dílem. Druhá třída dědiců nastupuje v případě, že zůstavitel nemá potomky. Na jejich místo nastupují rodiče zůstavitele, a ve druhé třídě tak dědí manžel společně s rodiči. Každému z rodičů připadá jedna čtvrtina pozůstalosti, manželu potom připadne polovina. Nebylo-li zjištěno otcovství, připadne matce zůstavitele polovina pozůstalosti.¹²⁷

Výpočet zachowku ze zákonného dědického podílu bude tedy proveden podle počtu dědiců a jejich zařazení do dědických tříd. Při výpočtu se nepřihlíží k osobám, které se dědictví vzdaly nebo byly vyděděny.¹²⁸

Byl-li zákonný dědic v poslední vůli zůstavitele vynechán, v řízení o pozůstalosti se k němu *ex lege* nepřihlíží. Zákonný dědic má pouze právo se o zachowek přihlásit a požadovat jeho vyplacení. Právo na zachowek podléhá promlčení a promlčecí doba činí pět let od zahájení pozůstalostního řízení.¹²⁹

Vydědění je v polských právních předpisech institutem pro zbavení dědice jeho dědických práv a práva na zachowek. Ke zbavení práva na zachowek dochází v případě dědictví ze závěti poměrně často.¹³⁰ Vydědění učiněné jiným než stanoveným způsobem v Polsku nemá žádný právní dopad a takto vyděděné osoby mají nárok se o zachowek přihlásit. Dojde-li k vydědění formou právního úkonu, zbaví zůstavitel dědice práva na zachowek. Zbavení práva na zachowek je nejpřísnějším postihem vůči zákonnému dědici, který se chová zavrženíhodně.¹³¹ Zůstavitel dle čl. 1008 KC může vydědit dědice pouze uvedením vydědění v závěti.

---

¹²⁶ Tamtéž, Art. 931 § 1.

¹²⁷ Tamtéž, Art. 931 § 1, § 2.

¹²⁸ Tamtéž, Art. 992.

¹²⁹ Tamtéž, Art. 1007 § 2.

¹³⁰ SKOWROŃSKA-BOCIAN, Elżbieta. *Prawo spadkowe*. 13. wydanie. Warszawa: C.H. BECK, 2020, s. 116.

¹³¹ Tamtéž.

V závěti není nutné výslovně uvést důvod pro vydědění, avšak aby bylo vydědění platné, musí alespoň nepřímo ze závěti důvod vyplývat.¹³²

Kodeks cywilny taxativně vymezuje důvody pro vydědění, jimiž jsou:

1. jednání trvale v rozporu se zásadami společenského soužití proti vůli zůstavitele,
2. dopuštění se úmyslného trestného činu proti životu, zdraví nebo svobodě nebo hrubé urážky cti vůči zůstaviteli nebo některé z jeho nejbližších osob,
3. trvalé neplnění rodinných povinností vůči zůstaviteli.¹³³

6.1.1 Jednání trvale v rozporu se zásadami společenského soužití proti vůli zůstavitele

Prvním důvodem pro vydědění nepominutelného dědice je takové chování, které je trvale v rozporu se zásadami společenského soužití proti vůli zůstavitele. Může se jednat například o vykonávání jednání nemravné povahy, které však není trestným činem, tedy například nadměrné užívání drog a alkoholu (narkomanie, alkoholismus). Nepostarání se o vlastní rodinu, např. neposkytnutí dostatečných prostředků na její výživu nebo přenesení této povinnosti na zůstavitele. Dále se může jednat o vyhýbání se práci a žití na cizí účet. Dalším aspektem pro vydědění z tohoto důvodu je, pokud dědic vede životní styl kriminální povahy, např. zdrojem příjmů jsou krádeže, různé druhy podvodů nebo jiné nezákonné způsoby vydělávání peněz. Zákon jednoznačně vyžaduje, aby se jednání dědice setkalo s nesouhlasem zůstavitele. Je-li takové jednání v souladu s vůlí zůstavitele, nemůže být důvodem pro vydědění. Je zřejmé, že rozhodně nemůže jít o situaci, kdy například syn zůstavitele žil z prostředků získaných nelegálním způsobem a dotyčný zůstavitel s vědomím této skutečnosti přijímal peněžní částky z tohoto zdroje.¹³⁴

---

¹³² SZYMAŃSKY, Piotr T. *Wydziędziczenie. Kiedy spadkobierca nie dostanie nic*. Online. Infor. 23 marca 2023. Dostupné z: <https://www.infor.pl/prawo/spadki/zasady-dziedziczenia/5709797,wydziedziczenie-kiedy-spadkobierca-nie-dostanie-nic.html>. [citováno 2024-03-26].

¹³³ USTAWA z dnia 23 kwietnia 1964 r., Kodeks cywilny, Art. 1008.

¹³⁴ GOŹLIŃSKA, Irena. *Instytucja wydziedziczenia – na czym polega oraz w jakich sytuacjach ma zastosowanie*. Online. Prawowity. Dostupné z: <https://www.prawowity.pl/aktualnosci/18/1,0,728/>. [citováno 2024-03-26].

6.1.2 Úmyslný trestný čin proti životu, zdraví nebo svobodě či hrubé urážky na cti vůči zůstaviteli nebo některé z jeho nejbližších osob

Vydědění na základě skutečnosti, že se dědic dopustí úmyslného trestného činu proti životu, zdraví nebo svobodě či hrubé urážky na cti vůči zůstaviteli nebo některé z jeho nejbližších osob. Nejbližší osoby definuje trestní zákoník v čl. 115 § 11 jako potomky (děti, vnuky pravnuky), předky (rodiče, prarodiče), manžela či zákonného partnera, osobu spolužijící a sourozence (vlastní i nevlastní).¹³⁵ Výklad konstatuje pouhé spáchání trestného činu, nikoli pravomocné odsouzení. Skutečnost, že byl spáchán trestný čin, může být prokázána v občanskoprávním řízení. Aby však bylo možné v konkrétním případě určit, zda byl spáchán trestný čin, je třeba vždy odkázat na konkrétní ustanovení obsažené v trestním zákoníku.¹³⁶ Polské občanskoprávní soudy však projednávají případy vydědění na základě tohoto důvodu jen velmi zřídka.¹³⁷

Ačkoliv zákon uvádí pouze úmyslné trestné činy proti životu, zdraví nebo svobodě či hrubé urážky na cti Nejvyšší soud Polské republiky rozsudkem sp. zn. V CSK 109/13 ze dne 9.1.2014 rozhodl, že úmyslný trestný čin proti zůstaviteli nemusí být omezen pouze na jeho osobu, rodinu a opatrovnictví a nelze vyloučit trestný čin proti majetku. *„Musí se však jednat o úmyslný a závažný trestný čin, za který lze považovat pouze trestný čin porušující základy existence zůstavitele (např. vypálení domu, který je centrem zůstavitelova života, odcizení invalidního vozíku, v jehož důsledku je zůstavitel zbaven schopnosti se pohybovat.)“*¹³⁸

6.1.3 Trvalé neplnění rodinné povinnosti vůči zůstaviteli

Posledním možným kritériem pro vydědění osoby podle polského práva je trvalé neplnění rodinných povinností vůči zůstaviteli. Jedná se o předpoklad, který velmi úzce souvisí s prvním předpokladem článku 1008 KC, tj. trvalé jednání, které je v rozporu s pravidly společenského styku prováděné proti vůli zůstavitele. Je to dáno tím, že společnost pohlíží s nelibostí na osoby, které jednak neplní

¹³⁵ USTAWA z dnia 6 czerwca 1997 r., Kodeks karny, Art. 115 §11.

¹³⁶ LISTOPADZKA, Karolina. *Wydziędziczenie – wyjaśniamy*. Online. Jakubowski Czmochowski Kancelaria. Dostupné z: <https://jczkancelaria.pl/wydziędziczenie/>. [citováno 2024-03-26].

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu Polské republiky sp. zn. V CSK 109/13 ze dne 9.1.2014.

a jednak zanedbávají rodinné povinnosti.¹³⁹ Jedná se o neplnění finančních i nefinančních závazků. Podmínkou pro vydědění podle tohoto důvodu je dlouhodobost či opakovanost.

Kodeks cywilny rodinné povinnosti přímo nespécifikuje a neuvádí ani jejich demonstrativní výčet. Do pojmu rodinné povinnosti lze tedy zahrnout jakékoliv chování očekávané společností ve vztahu mezi zůstavitelem a dědicem. Může se jednat o neposkytnutí pomoci v nouzi nebo například přerušení kontaktu.¹⁴⁰ Dále se může jednat i o povinnosti vyplývající z čl. 129, který uvádí vyživovací povinnost dítěte k rodiči a mezi manželi nebo například povinnost vzájemné úcty a podpory ve vztahu rodič-dítě vyplývající z článku 87 zákona o rodině a opatrovnictví a povinnosti vyplývající z trvajících manželství podle článku 23 zákona o rodině a opatrovnictví, který stanoví, že manželé mají v manželství stejná práva a povinnosti. Jsou povinni žít spolu, vzájemně si pomáhat, být si věrní a dodržovat své povinnosti.¹⁴¹

Zlomovým rozhodnutím pro tento důvod vydědění byl rozsudek Nejvyššího soudu z roku 2018 sp. zn. I CSK 424/17, který na základě kasační stížnosti proti rozhodnutí soudu prvního i druhého stupně ve věci vydědění potomků pro neplnění rodinných povinností (zejména přerušení styků s otcem) rozhodl, že vydědit lze pro tento důvod i v případě, že zůstavitel k rozkolu mezi ním a dědicem sám přispěl. Takové rozhodnutí bylo prvním svého druhu a je považováno za precedent pro následující obdobné spory. Odborná veřejnost se k tomuto rozhodnutí staví spíše negativně. Uvádí, že z výkladu ustanovení *a contrario* vyplývá, že vydědit lze pouze potomka, který nese výlučnou vinu na odcizení mezi ním a zůstavitelem.¹⁴² Z judikátu však nevyplývá, že by bylo možné vydědit potomka

---

¹³⁹ GOŹLIŃSKA, Irena. *Instytucja wydziedziczenia – na czym polega oraz w jakich sytuacjach ma zastosowanie*. Online. Prawowity. Dostupné z: <https://www.prawowity.pl/aktualnosci/18/1,0,728/>. [citováno 2024-03-26].

¹⁴⁰ SZYMAŃSKY, Piotr T. *Wydziedziczenie. Kiedy spadkobierca nie dostanie nic*. Online. Infor. 23 marca 2023. Dostupné z: <https://www.infor.pl/prawo/spadki/zasady-dziedziczenia/5709797,wydziedziczenie-kiedy-spadkobierca-nie-dostanie-nic.html>. [citováno 2024-03-26].

¹⁴¹ GOŹLIŃSKA, Irena. *Instytucja wydziedziczenia – na czym polega oraz w jakich sytuacjach ma zastosowanie*. Online. Prawowity. Dostupné z: <https://www.prawowity.pl/aktualnosci/18/1,0,728/>. [citováno 2024-03-26].

¹⁴² RAFAŁOWICZ, Paweł. *Niewypelnianie obowiazkow rodzinnych przez dzieci a wydziedziczenie – glosa do wyroku Sądu Najwyższego z 23.03.2018 r. (I CSK 424/17)*. Online. Palestra. 03.2019. Dostupné z: <https://palestra.pl/pl/czasopismo/wydanie/3-2019/artukul/niewypelnianie-obowiazkow-rodzinnych-przez-dzieci-a-wydziedziczenie-glosa-do-wyroku-sadu-najwyzszego-z-23.03.2018-r-i-csk-424-17>. [citováno 2024-03-26].

v případě, kdy zůstavitel soustavně neprojevuje zájem o navázání vztahů a sám rodinné povinnosti neplní. Lze tedy vyvodit, že pro tento důvod bude možné vydědit zákonného dědice za situace, kdy buďto nese vinu sám dědic, nebo rozkol společně zavinili dědic i zůstavitel.

6.1.4 Komparace s českou právní úpravou

Právní úprava vydědění v Polsku je dle mého názoru velmi podobná té české. Jak již bylo výše zmíněno, *zachowek* je obdobou povinného dílu. Rozdílem je, že na něj má právo širší okruh osob než na tuzemský povinný díl. Zatímco v české právní úpravě je institutem povinného dílu chráněn pouze potomek, polská úprava přiznává navíc ochranu i rodičům a manželu zůstavitele. Takto široký okruh osob, kterým náležel povinný díl, byl v české právní úpravě naposledy za účinnosti OZO. Následně se postupným vývojem dědického práva okruh nepominutelných dědiců zužoval, a to až k dnešní úpravě, která poskytuje ochranu jen potomkům. Odlišnost lze spatřit také ve velikosti *zachowku*/povinného dílu. Zatímco nezletilému dědici připadá podle polské úpravy menší podíl z pozůstalosti než tuzemskému nezletilému nepominutelnému dědici, zletilému dědicovi náleží dle polské úpravy podíl větší. Významný rozdíl v komparovaných právních úpravách je rozdělení dědiců, kteří mají na díl z dědictví nárok. Česká úprava rozděluje potomky stroze na zletilé a nezletilé, přičemž klade důraz pouze na věk, nikoliv na svéprávnost a další okolnosti. Polský zákonodárce však myslel i na takové zletilé dědice, kteří jsou „trvale práce neschopní“. Pod tímto pojmem si dle mého názoru lze představit například osobu s těžkým stupněm invalidity či osobu trpící mentálním postižením. Takové osoby mají právo na *zachowek* ve stejné výši jako nezletilí dědicové. Zařazení znevýhodněných osob pro jejich fyzické či mentální postižení, které jim znemožňuje se samostatně zabezpečit, na úroveň nezletilých dědiců považuji za velmi pozitivní a tuto specifikaci bych uvítala i v českém občanském zákoníku.

Co se samotných důvodů vydědění týče, dovoluji si tvrdit, že podobnost je značná. Ačkoliv polská právní úprava vymezuje o dva důvody méně, jsou oproti české úpravě dle mého názoru obecněji formulovány. K prvnímu předpokladu vydědění, kdy dědic „jedná trvale v rozporu se zásadami společenského soužití proti vůli zůstavitele“, by mohlo být ekvivalentem české „vedení trvale nezřízeného života“. Druhý důvod vydědění, tedy „úmyslný trestný čin proti životu, zdraví nebo

svobodě nebo hrubé urážky cti vůči zůstaviteli nebo některé z jeho nejbližších osob“ však k „vydědění pro odsouzení za trestný čin spáchaný za okolností svědčících o zvrhlé povaze vyděděného“ přirovnat nelze. V první řadě proto, že tento důvod vydědění podle polské právní úpravy zahrnuje konkrétně vymezený okruh osob, proti kterým může být trestný čin směřován. V druhé řadě proto, že pro vydědění postačí pouhé spáchání trestného činu, nikoliv tedy závažného činu, u nějž je potřeba posoudit zvrhlou povahu dědice. V neposlední řadě také z toho důvodu, že pro vydědění pro trestný čin v Polsku není potřeba odsuzujícího rozsudku, nýbrž postačí pouhé spáchání. Takto formulovaný důvod vydědění by však bylo možné přirovnat k jednomu z důvodů dědické nezpůsobilosti. Konkrétně se jedná o dědickou nezpůsobilost pro „čin povahy úmyslného trestného činu proti zůstaviteli, jeho předku, potomku nebo manželu“. Dědická nezpůsobilost taktéž zakládá právo zůstavitele vydědit svého potomka, a proto se domnívám, že se jedná o vhodný příměr. Posledním důvodem vydědění je dle KC „trvalé neplnění rodinné povinnosti vůči zůstaviteli“. Tato formulace je velmi obecná a jak bylo již zmíněno, lze pod ni podřadit mnoho různých forem chování dědice vůči zůstaviteli. Jednou z nich je také neposkytnutí pomoci v nouzi, které uvádí i § 1646 odst. 1 písm. a) OZ. Vzhledem k obecnosti tohoto důvodu jej považuji za poněkud přísnější než vymezení podle tuzemské úpravy, neboť zahrnuje například povinnost stanovenou v zákoně o rodině, která uvádí věrnost mezi manželi a celkově rozsáhlejší obsah povinností mezi dědicem a zůstavitelem.

Kodeks cywilny naproti občanskému zákoníku účinnému na našem územní neuvádí jako důvod vydědění marnotratnost a zadluženost dědice ani důvod pro dědickou nezpůsobilost v podobě zavrženíhodného činu proti zůstavitelově poslední vůli. Marnotratného a zadluženého dědice by dle mého názoru bylo možné v odůvodněných případech podřadit pod jednání, které je trvale v rozporu se zásadami společenského soužití, neboť z mravního hlediska se jedná o chování, které společnost považuje za negativní. Zavrženíhodný čin proti zůstavitelově poslední vůli chybí zcela a dle mého názoru není možné ho zařadit do vymezených důvodů.

6.2 Velká Británie

System práva Velké Británie je odlišný od evropského kontinentálního práva. Do pramenů práva zahrnují jak právo psané, tedy zákony, tak i judikaturu ve formě precedentů. Precedent je rozhodnutím vyššího soudu, které zakládá rozhodovací praxi v dalších případech.¹⁴³ V první řadě je nutno říci, že i v rámci území Velké Británie platí různé právní úpravy dědického práva. Jedna právní úprava platí pro Anglii a Wales a nezávisle na ní platí jiná právní úprava pro území Skotska, která se vztahuje i na území Severního Irska, ostrova Man, Jersey a Guernsey.¹⁴⁴ Pro účely této práce se budu zabývat pouze dědickým právem platným na území Anglie a Walesu. Psanými prameny pro dědické právo jsou Wills Act 1837, Administration of Estates 1925 a Inheritance Act 1975. Aby bylo možné pochopit způsob, jakým lze odejmout dědici právo na dědický podíl, je nutno vymezit základní pojmy dědického práva v tomto právním systému.

6.2.1 Dědění ze zákona a z testamentu

Stejně tak jako v české právní úpravě je rozlišováno dědění z testamentu a dle intestátní posloupnosti. Podle intestátní posloupnosti jsou dědicové rozděleni do pěti hlavních skupin podle priority zajištění.¹⁴⁵ Do první skupiny dědiců je zařazen manžel zůstavitele. Druhou skupinu tvoří potomci zůstavitele. Potomky zůstavitele jsou jeho děti bez ohledu na pokrevní příbuzenství. Z toho vyplývá, že zákona do této skupiny zahrnuje i adoptované děti. Potomkem podle tohoto zákona není dítě manžela, které není současně i dítětem zůstavitele.¹⁴⁶ Ve třetí skupině dědí rodiče zůstavitele. Čtvrtá skupina zahrnuje sourozence „of the whole blood“.¹⁴⁷ Bude se tedy jednat o sourozence vlastní. V páté, poslední skupině jsou zahrnuti ostatní příbuzní.¹⁴⁸

---

¹⁴³ HENDRYCH, D. a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. C. H. Beck, 2009. Precedent. Online. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfwp64zrguxha4tfmnswitzooq&refSource=toC> [citováno 2024-03-23].

¹⁴⁴ ALBURY, Sarah, INGHAM, Judith, MATTHEWS, Paul, MORGAN, Samantha. *EU study on the international law of succession*. Online. Dostupné z: https://overseaschambers.com/media/39988/report_conflicts_uk.pdf. [citováno 2024-03-23].

¹⁴⁵ PROBERT, Rebecca, HARDING, Maebh. *Family and Succession Law in England and Wales*. The Netherlands. Kluwer Law International BV, 2018, s. 354.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 360.

¹⁴⁷ Volně přeloženo „z plného pokrevního příbuzenství“.

¹⁴⁸ JAMES, Philip S. *Introduction to English Law*. Twelfth edition. London. Butterworths, 1989. s. 536.

Pro porřízení pro případ smrti je užíván výraz „Will“¹⁴⁹. Jedná se prakticky o obdobu tuzemské závěti a lze ji definovat jako odvolatelnou dispozici s majetkem zůstavitele, která nabude účinnosti po jeho smrti. Pro platnost aktu není podstatné, aby bylo prohlášeno, že se jedná o poslední vůli a závět'.¹⁵⁰

Aby byla listina platná, je nutné splnit některé podmínky. V první řadě je potřeba, aby byl zůstavitel způsobilý k takovému úkonu. Způsobilým bude zůstavitel starší 18 let, který je duševně vyspělý a zároveň nečiní porřízení pro případ smrti pod nátlakem či jiným ovlivnění. Výjimku z podmínky dospělosti mají osoby zaměstnané u ozbrojených složek.¹⁵¹ Pro posouzení duševní vyspělosti není stanoven žádný test vyspělosti, ale dle případu *Banks v Goodfellow* z roku 1870 se duševní vyspělostí rozumí „*schopnost porozumět povaze úkonu a jeho obsahu*“.¹⁵²

Formálními náležitostmi závěti je zaprvé psaná forma bez ohledu, zda bude napsána vlastnoručně, na stroji či tištěná, opatřená vlastnoručním podpisem zůstavitele. Zadruhé je potřeba alespoň dvou svědků. Svědci závěti mohou a nemusí být přítomni u sepisování závěti. Jestliže přítomni nejsou, je nutné, aby zůstavitel prohlásil výslovně před nimi, že se jedná o jeho vůli. Následně svědci závět' podepíší. Aby byla listina platná, svědci musí být obeznámeni s tím, že podepisují poslední vůli zůstavitele.¹⁵³

6.2.3 Dědická nezpůsobilost

Dědické právo Anglie a Walesu uvádí také dědickou nezpůsobilost. Kdo se dopustí vraždy nebo zabití zůstavitele se stane nehodným dědictví. Není možné, aby někdo profitoval z trestného činu. Dědická nehodnost se vztahuje jak na dědice z testamentu, tak i na dědice ze zákona. V případě, že dědic spáchá trestný čin, kterým je vyloučen z dědického práva, na jeho místo nastoupí nástupce. Dříve platilo, že jestliže dědic zabije své rodiče, na jeho místo nastoupí další v pořadí

---

¹⁴⁹ Výraz „Will“ je užíván jednak pro fyzický dokument a druhak pro vyjádření přání zůstavitele.

¹⁵⁰ PROBERT, Rebecca, HARDING, Maebh. *Family and Succession Law in England and Wales*. The Netherlands. Kluwer Law International BV, 2018, s. 361.

¹⁵¹ Tamtéž.

¹⁵² Banks v Goodfellow, ze dne 6.7.1870. Online. Dostupné z: <https://www.lexiswebinars.co.uk/legal/hot-topics/vulnerable-clients/supporting-materials/562656-Banks-v-Goodfellow.PDF>. [citováno 2024-03-23]. Vlastní překlad.

¹⁵³ PROBERT, Rebecca, HARDING, Maebh. *Family and Succession Law in England and Wales*. The Netherlands. Kluwer Law International BV, 2018, s. 368-369.

dle zákonné posloupnosti.¹⁵⁴ Zlomovým byl v tomto případě *Re DWS (deceased)* z roku 2001. Syn zabil oba své rodiče a ačkoliv dalším v pořadí za ním v rámci intestátní posloupnosti byl jeho potomek, připadl dědický podíl zůstavitelově sestře. Zákon totiž v případě, že mají dědit potomci dědice vyžadoval, aby byl dědic po smrti. Proti tomu se syn dědice odvolal, ale odvolací soud toto rozhodnutí potvrdil. Nakonec se případ dostal až k ESLP a na základě toho došlo k žádosti britské vlády, aby právní komise přezkoumala případ. Právní komise rozhodla o změně v právní úpravě a předložila návrh zákona, na jehož základě byl přijat a vyšel v platnost *Estates of Deceased Persons (Forfeiture Rule and Law of Succession) Act 2011*. Ten již zakotvuje právo nástupce dědice na dědický podíl v případě dědické nehodnosti. Podle dnešní právní úpravy tedy na místo dědice může nastoupit jeho potomek, aniž by dědic již musel být po smrti.¹⁵⁵

6.2.2 Vydědění

Vzhledem k tomu, že anglické právo přiznává zůstaviteli plnou testamentární svobodu, může celý svůj majetek nabytý za života odkázat komukoliv. Zda odkáže majetek své nejbližší rodině, přátelům nebo se rozhodne věnovat jmění charitě, záleží pouze na jeho přání.¹⁵⁶ Angličtina sice zná slovo vydědění jakožto „*disinheritance*“, ale právo jej nepoužívá a jako takový institut vydědění v anglickém právu neexistuje. Jestliže zůstavitel chce některého ze svých potomků či příbuzných z pozůstalosti vynechat, jednoduše mu nezanechá nic. Tento čin by mohl být přirovnán k opominutí v poslední vůli, jak je užíváno v tuzemském právu. Jistě by se dalo uvažovat také o negativní závěti, kterou výslovně zůstavitel stanoví, že některý z možných dědiců dědit nebude. Domnívám se však, že vzhledem k systému pouze dvou institutů, a to dědění ze závěti a dědění ze zákonné posloupnosti, nebude negativní závěť až na výjimky užívána. Dle mého názoru se zůstavitel buďto spolehne na intestátní posloupnost, nebo pozitivně vymezí okruh dědiců v poslední vůli a mezi tyto dědice rozdělí svůj majetek dle libosti. Díky absenci institutu nepominutelného dědice a přiznáním plné

---

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 352-353.

¹⁵⁵ DEW, Richard. *Murder Most Foul*. Law Skills. October 19, 2011. Online. Dostupné z: <https://www.lawskills.co.uk/articles/2011/10/murder-most-foul/>. [citováno 2024-03-23].

¹⁵⁶ HILLARD, William, MORISS, Alison. *Testamentary freedom and administering an estate in the United Kingdom and the Crown Dependencies – an overview*. MOORE Kingston Smith, 24 February 2023. Online. Dostupné z: <https://mooreks.co.uk/insights/testamentary-freedom-and-administering-an-estate-in-the-united-kingdom-and-the-crown-dependencies-an-overview/>. [citováno 2024-03-23].

testamentární svobody zůstavitele není dle mého názoru potřeba zabývat se otázkou negativního vymezení osob, které nebudou dědit. Postačí tedy pouhé neuvedení takových osob v závěti.

6.2.3 Family provision

Na první pohled by se mohlo zdát, že testamentární svoboda podle dědického práva na území Anglie a Walesu je absolutní. Existuje však jedna výjimka, kdy se osoba, která nebyla zahrnuta v závěti, může přihlásit o pozůstalost. Inheritance (Provision for Family and Dependents) Act 1975 stanoví, že některé osoby mají právo přihlásit se o tzv. family provision. Tím zákon rozumí přiměřené finanční zajištění a přiznává jej zůstavitelově manželu; bývalému manželu (nevstoupil-li do dalšího sňatku); spolužijící osobě, která se zůstavitelem sdílela domácnost, jako by byla manželem, a to alespoň dva roky před zůstavitelovou smrtí; dítěti bez ohledu na jeho věk; osobě, která byla považována za dítě rodiny (tím může být myšleno dítě, které do rodiny přivedl přeživší manžel ze svého předchozího manželství) a tomu, kdo byl zůstavitelem bezprostředně před jeho smrtí vyživován.¹⁵⁷ O family provision se může přihlásit k soudu kterákoliv z výše uvedených osob podle § 4 Inheritance Act do 6 měsíců ode dne převzetí pozůstalosti osobou pověřenou ke správě pozůstalosti.¹⁵⁸ Žadatel musí prokázat, že nebyl posledním pořízením zůstavitele dostatečně finančně zajištěn. Soud následně vezme v úvahu veškeré okolnosti k posouzení, zda family provision žadateli přizná či nikoliv. Podstatnými skutečnostmi pro rozhodnutí jsou například finanční zdroje a finanční potřeby žadatele, závazky a povinnosti, které měl zůstavitel vůči žadateli, velikost a povaha majetku zůstavitele, fyzické nebo duševní postižení žadatele a v případě, že byl návrh podán současným nebo bývalým manželem nebo partnerem, může soud zvážit i věk žadatele a jeho přínos pro blaho rodiny zůstavitele.¹⁵⁹ Výše finanční provize není pevně stanovená, každý případ bude posuzován individuálně podle potřeb a zájmů žadatele.

---

¹⁵⁷ PROBERT, Rebecca, HARDING, Maebh. *Family and Succession Law in England and Wales*. The Netherlands. Kluwer Law International BV, 2018, s. 394.

¹⁵⁸ JAMES, Philip S. *Introduction to English Law*. Twelfth edition. London. Butterworths, 1989. s. 541.

¹⁵⁹ PROBERT, Rebecca, HARDING, Maebh. *Family and Succession Law in England and Wales*. The Netherlands. Kluwer Law International BV, 2018, s. 394.

6.2.4 Komparace s českou právní úpravou

Vzhledem k tomu, že anglické dědické právo pojem vydědění nezná, dovolím si na tomto místě porovnat zejména koncepci poslední vůle a zbavení dědice práva na část pozůstalosti. Hlavním rozdílem mezi českou a anglickou úpravou dědického práva je upřednostnění zásady pořizovací volnosti zůstavitele před zásadou zachování hodnot.

Pro anglickou poslední vůli je stanoveno několik formálních náležitostí, které se v zásadě podobají tuzemské. U odnětí práva na pozůstalost, resp. na povinný díl však již podobnosti nalézt nelze. Zatímco pro vydědění podle českého občanského zákoníku je potřeba uvést i do závěti prohlášení o vydědění a uvést či následně prokázat zákonný důvod vydědění, anglický zůstavitel může svého potomka zbavit práva na pozůstalost pouze ustanovením jiných dědiců, a to bez uvedení důvodu. Dále je nutno podotknout, že není třeba listinu nazvat ani závětí. Postačí totiž, když z této z listiny bude zřejmé, že se jedná o jeho vůli pro případ smrti.

Jak již bylo zmíněno výše, anglické dědické právo je založeno výhradně na zásadě testamentární volnosti zůstavitele. Tím dává zůstaviteli pravomoc naložit se svým jměním dle libosti. Prolomením této zásady je však koncept family provision, díky kterému mají dědici možnost obrany proti opomenutí v poslední vůli. Family provision však nelze připodobnit k povinnému dílu podle české úpravy, neboť v první řadě není zaručeno, že soud tento nárok dědici přizná a v druhé řadě není pevně stanovený podíl, který v případě přiznání soudem dědic získá. Při řízení o family provision se vždy posuzuje řada okolností, podle kterých je nárok přiznán a dále okolnosti, podle kterých se určí výše. Naproti tomu povinný díl, jak ho uvádí česká i polská právní úprava, má vždy jasně stanovený vzorec pro výpočet a je přiznán každému dědici, který je nepominutelným dědicem, a není z pozůstalosti vyloučen pro taxativně stanovené důvody.

Závěr

Již po staletí se zákonodárce pokouší nalézt rovnováhu mezi svobodou zůstavitele nakládat se svým majetkem pro případ smrti a zabezpečením určitého okruhu dědiců pro případ, že by je v poslední vůli opomenul. Institut vydědění je přes rozsáhlou právní úpravu a mnoho publikací stále aktuálním tématem. Hlavním cílem této práce bylo vytvořit ucelený výklad institutu vydědění a následně jej komparovat s vybranými zahraničními úpravami.

V začátku práce byl nastíněn historický vývoj tohoto institutu. Následně se práce věnuje esenciálním pojmům spojenými s vyděděním. Těmi jsou nepominutelný dědic a povinný díl. Bez těchto institutů by vydědění samostatně nemohlo existovat. V kapitole vysvětlující pojem nepominutelného dědice je následně rozebrána i jeho ochrana. Okruh nepominutelných dědiců byl historickým vývojem poměrně oklešťován až do přijetí OZ, který za nepominutelné dědice označuje pouze potomky zůstavitele. Tento historický vývoj hodnotím kladně, neboť dle mého názoru by měl mít zůstavitel co možná největší testamentární svobodu v nakládání se svým majetkem.

V následující kapitole zabývající se povinným dílem jsem tento institut popsala a v jednotlivých podkapitolách rozvedla. Kapitola o povinném dílu se tak zabývala jeho velikostí, výpočtem a započtením některých plnění do jeho výše.

Na objasnění základních pojmů podstatných pro pochopení institutu vydědění navazuje kapitola, která pojednává o samotných důvodech vydědění. Důvody pro vydědění jsem rozdělila samostatně do jednotlivých podkapitol a pokusila se je systematicky vyložit za pomoci komentářů zákona, odborné literatury a judikatury. Důvody vydědění byly již od OZO koncipovány velmi obecně. U prvního důvodu, kterým je neposkytnutí potřebné pomoci v nouzi, v čase došlo k rozšíření o konkrétní příklady situací. OZ 1964 uváděl výslovně pomoc v nemoci, ve stáří nebo v jiných závažných případech. Nynější občanský zákoník se však formulací navrátil k OZO a namísto konkrétních situací stanovil „nouzi“, která je velmi širokým pojmem a lze ji vykládat mnohými způsoby. Je potom tedy na soudní praxi, aby definovala nouzi na základě posouzení činu dědice, pro který byl zůstavitelem vyděděn. Druhý důvod vydědění nazvaný neprojevení opravdového zájmu byl novinkou občanského zákoníku účinného od roku 1992.

Jedná se o případ, kdy se potomek zůstavitele dostatečně nevěnuje udržování rodinných vazeb. Je však nutno přihlídnout k okolnostem, kvůli kterým se tak děje. Jestliže zůstavitel k nezájmu dědice významně přispěl a sám o kontakt s dědicem nestojí, nebude mít ani možnost nepominutelného dědice vydědit. Existují však i případy, kdy potomek projevuje zájem o zůstavitele, který není pravý, a v tomto případě vydědit potomka možné je. Třetím důvodem pro vydědění je odsouzení za trestný čin spáchaný za okolností svědčících o zvrhlé povaze potomka. Tato formulace je modifikací důvodu, který se prolíná institutem vydědění také již dlouhou dobu. Nyní je zakotven bez omezení délky trestu odnětí svobody, ale s podmínkou zvrhlé povahy. Tento důvod přinesl několik negativních ohlasů, neboť je i dle mého názoru nešťastně formulovaný. Pro posouzení zvrhlé povahy bude potřeba důkladné prošetření a posouzení trestného činu, kterého se potomek dopustil. Jestliže chtěl zákonodárce, jak uvádí důvodová zpráva k občanskému zákoníku, odlišit trestné činy, které zasluhují vedle trestu ještě odejmutí práva na povinný díl, bylo by dle mého názoru možné tento důvod vydědění vztáhnout například na zvlášť závažné zločiny. Čtvrtým důvodem vydědění OZ stanoví vedení trvale nezřízeného života. Opět se jedná o velmi obecnou formulaci, která může pojmut mnoho způsobů vedení života od různých typů závislostí po soustavné zadlužování. Na tomto místě bych chtěla namítnout důvod pro vydědění spočívající v zadlužení a marnotratnosti. Jak zadlužení, tak marnotratnost, lze totiž dle mého názoru podřadit pod vedení trvale nezřízeného života. Důvod pro oddělení chování dědice při nakládání s majetkem od vedení trvale nezřízeného života je však zřejmý. Pro první čtyři důvody vydědění platí formule, že je-li nepominutelný dědic naživu, nedědí ani jeho potomci a v případě, že nepominutelný dědic nepřežije zůstavitele, jeho potomci nastoupí právem reprezentace na jeho místo a stávají se sami nepominutelnými dědici. Vydědění pro zadluženost či marnotratnost však má přímo účel chránit statky pro potomky nepominutelného dědice, a proto je možné nepominutelného dědice vydědit pouze za předpokladu, že jeho povinný díl zůstává jeho potomkům. Následně jsem se zaměřila na vydědění pro dědickou nezpůsobilost.

Na tuto kapitolu jsem navázala s kapitolou pojednávající o prohlášení o vydědění. Uvedla jsem tři možné způsoby vydědění nepominutelného dědice, kterými jsou prohlášení o vydědění s uvedením důvodu vydědění, prohlášení bez uvedením důvodu a vydědění mlčky a po právu. Nejspolehlivějším a kompletním

způsobem z těchto tří je jednoznačně vydědění při uvedení důvodu, neboť tak nelze pochybovat o důvodu, který zůstavitel mínil při odejmutí práva na povinný díl.

Poslední kapitola se věnuje zahraniční úpravě vydědění v Polsku a Velké Británii. Polská republika užívá podobný koncept jako Česká republika. Taxativně stanoví tři možné důvody vydědění, kterými jsou jednání trvale v rozporu se zásadami společenského soužití proti vůli zůstavitele, dopuštění se úmyslného trestného činu proti životu, zdraví nebo svobodě nebo hrubé urážky cti vůči zůstaviteli nebo některé z jeho nejbližších osob, trvalé neplnění rodinných povinností vůči zůstaviteli. Tyto důvody jsou koncipované stejně jako ty české velmi obecně. Velká Británie užívá naprosto odlišný systém práva a odlišný koncept pro dědické právo. Dědické právo Anglie a Walesu je založeno na zásadě testamentární svobody, a proto ani pojem vydědění nezná. Zná pouze opomenutí dědice v poslední vůli a tomu dává možnost obrany ve formě family provision, kterou se může domáhat přiměřeného finančního zabezpečení z pozůstalosti.

Po zhodnocení a porovnání uvedených tří úprav dědického práva a vydědění se nejvíce ztotožňuji s úpravou anglickou. Dle mého názoru by zásada testamentární svobody měla do budoucna překonat zásadu zachování hodnot i v tuzemském právu. Okruh nepominutelných dědiců se postupem času zužoval, až k nynější úpravě, která zahrnuje do okruhu nepominutelných dědiců pouze potomky zůstavitele. K dědění však ve velké většině případů dochází v době, kdy již potomek bývá pracující a samostatně zabezpečený. Samozřejmě jsou-li vztahy mezi rodičem a potomkem zdravé, jistě mu rád přenechá své nabyté jmění pro zachování majetku v rodině. Má-li však zůstavitel vztahy s dědicem pokřivené a nesvědčí mu důvod vydědění, potomek se ke svému povinnému dílu po jeho smrti dostane. Ačkoliv již je dospělý, zabezpečený a se zůstavitelem již nemá vazby. Dle mého názoru, by právo mělo chránit ty nejzranitelnější osoby, které by skutečně trpěly v případě, že by je zůstavitel opomenul. Domnívám se, že tyto osoby jsou zejména nezletilé děti, případně zletilí hendikepovaní potomci. Těm by měl dle mého názoru náležet povinný díl ve výši celého zákonného podílu. Pro ostatní dědice bych ponechala na zůstavitelově vůli, jak pozůstalost rozdělí.

Cizojazyčné resumé

The topic of this diploma thesis is „Disinheritance“. The main aim of my thesis was to form a comprehensive interpretation of the institute of disinheritance and its comparison with foreign adaptations.

At the beginning of the thesis outlines the historical evolution of institute of disinheritance. Second chapter explains one of the essential institutes associated with disinheritance, which is forced heir. This group of heirs consists the descendants of the testator and law protects them from being left out of will and end up without inheritance. Third chapter explains obligatory share of the estate.

In the following chapter is explained what is disinheritance and all of the legal reasons to disinherit child. I have tried to explain them systematically with the help of commentaries on the law, specialist literature and case law. On the basis of the interpretation I have tried to point out some shortcomings in the legislation and I have tried to offer solutions or changes.

Fifth chapter deals with the declaration of disinheritance. I listed the three possible ways of disinheriting. The most reliable and complete of them is disinheritance with reason, since there can be no doubt as to the reason which the testator intended in withdrawing the right to the obligatory share.

The last chapter is devoted to the foreign treatment of disinheritance in Poland and Great Britain. The Republic of Poland uses a similar concept to the Czech Republic. It provides for three possible grounds for disinheritance. Great Britain uses a completely different system of law and a different concept for succession law. The inheritance law of England and Wales is based on the principle of testamentary freedom and therefore does not even know the concept of disinheritance.

Seznam použitých pramenů

Monografie

ADAMOVIČ, Karolina a SÝKORA, Antonín. Dědické zemské právo v české historii: k obsahu českého zemského hmotného dědického práva od patrimoniálního státu do poloviny 17. století se zvláštním zřetelem k Obnovenému zřízení zemskému, Deklaratoriím a Novelám. Právo (Key Publishing). Ostrava: Key Publishing, 2013. ISBN 978-80-7418-196-2.

JAMES, Philip S. Introduction to English Law. Twelfth edition. London. Butterworths, 1989.

KNAPP, Viktor. Teorie práva. Vyd. 1., 3. dot. Beckovy právnické učebnice. Praha: C.H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-028-1.

MAYR-HARTING Robert. Soustava občanského práva Kniha pátá. Právo dědické. Brno: Barvič & Novotný, 1927. Dostupné online: <https://ndk.cz/view/uuid:c4ac1f90-987f-11e3-a744-005056827e52?page=uuid:cd9a42f0-b781-11e3-a597-5ef3fc9bb22f>.

PILÍK, Václav; PETR, Bohuslav a KLIČKA, Ondřej. Základy občanského práva hmotného. Student (Leges). Praha: Leges, 2023. ISBN 978-80-7502-676-7

PROBERT, Rebecca, HARDING, Maebh. Family and Succession Law in England and Wales. The Netherlands. Kluwer Law International BV, 2018. ISBN 978-94-035-0514-5

PSUTKA, Jindřich. Společné jmění manželů. Beckova edice právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-565-7. Dostupné online: <https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgvpwk4djg44q&tocid=nnptembrgvpwk4djg44q>

SKOWROŃSKA-BOCIAN, Elżbieta. Prawo spadkowe. 13. wydanie. Warszawa: C.H. BECK, 2020. ISBN 978-83-8198-925-1.

SVOBODA, Jiří a KLIČKA, Ondřej. Dědické právo v praxi. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-266-3. Dostupné online: <https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgrpxa4bzgi&tocid=nnptembrgrpxa4bzgi>.

SVOBODA, Jiří a KLIČKA, Ondřej. Dědické právo v praxi. 2. vydání. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-913-6.

ŠEŠINA, Martin; MUZIKÁŘ, Ladislav a DOBIÁŠ, Petr. Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka. 2. aktualizované vydání. Praktik (Leges). Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-601-9.

TALANDA, Adam. Problematika reprezentace v dědickém právu. Beckova edice právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2021. Online. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgfpwk4dijeztg&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>

Komentářová literatura

FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír, BÍLEK, Petr, SVOBODA, Jiří. Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. Online. Dostupné online: <https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgjpwk5tlgi4c443cl4zdamjsl44dsx3qmyytmnbx&refSource=text>.

PETROV Jan, VÝTISK Michal, BERAN Vladimír a kol., Občanský zákoník, Komentář, 2. vydání (2. aktualizace). Dostupné online z <https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgnpw2nrql4zc443cl4zdamjsl44dsx3qmyytmnbw>

ROUČEK, František. Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Praha: Codex Bohemia, 1998. 6 sv. Komentáře velkých zákonů československých, sv. 1.

ŠVESTKA, Jiří. Občanský zákoník: komentář. 2. vydání. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-412-8. Dostupné online: https://www.aspi.cz/products/lawText/13/11421/1/2?vtextu=ob%C4%8Dansk%C3%BD%20z%C3%A1kon%C3%ADk#c_366185

ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan, a kol., Občanský zákoník: komentář. 2. vyd. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-108-6. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfwpk5tlgqxhgys7ge4tmnc7gqyf64dggq3ts>

Právní předpisy

Česká republika

Císařský patent č. 946/1811 Sb. z. s., obecný zákoník občanský.

Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

Zákon č. 155/1995 Sb., zákon o důchodovém pojištění.

Zákon č. 141/1961, trestní řád.

Zákon č. 40/2009, trestní zákoník.

Zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízení soudních

Polská republika

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy, Dz. U. 1964 Nr 9 poz. 59, Zákon o rodině a opatrovnictví.

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r., Kodeks cywilny, Občanský zákoník.

Velká Británie

Administration of Estates 1925

Estates of Deceased Persons (Forfeiture Rule and Law of Succession) Act 2011

Inheritance Act 1975

Wills Act 1837

Judikatura

Česká republika

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky sp. zn. Ry 1 921/28

Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 2214/2002 ze dne 20.1.2004.

Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 688/2006 ze dne 15.5.2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 1912/2008 ze dne 24.9.2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 190/2010 ze dne 24.11.2011

Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 1065/2011 ze dne 14.3.2013

Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 2547/2016 ze dne 3.6.2017.

Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 5189/2017, ze dne 9.8.2018.

Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 24 Cdo 2440/2021 ze dne 24. 11. 2021.

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 3977/2010 ze dne 25. 10. 2012.

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 2860/2013 ze dne 24. 4. 2015.

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 24 Cdo 614/2019, ze dne 23.4.2019

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 24 Cdo 106/2021-II., ze dne 16. 6. 2021

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 7. 11. 2012, sp. zn. I. ÚS 295/10.

Usnesení Ústavního soudu č. II. ÚS 249/97 ze dne 26.2.1998

Polská republika

Rozsudek Nejvyššího soudu Polské republiky sp.zn. V CSK 109/13 ze dne 9.1.2014

Velká Británie

Banks v Goodfellow, ze dne 6.7.1870

Re DWS (deceased) z roku 2001

Odborné články

ALBURY, Sarah, INGHAM, Judith, MATTHEWS, Paul, MORGAN, Samantha. EU study on the international law of succession. Dostupné online: https://overseaschambers.com/media/39988/report_conflits_uk.pdf.

TALANDA, Adam, TALANDOVÁ, Iveta. Postavení nepominutelného dědice. Právní rozhledy, 2018, č. 7, s. 229. Online. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrhbpaxa4s7g5pxgxzsgi4q&rowIndex=0>.

BEDNÁŘ, Václav. Několik poznámek k vydědění. Bulletin advokacie. 10/2018. Online. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrhbpweyk7geyf6427gi2q&groupIndex=0&rowIndex=0>.

ŠUBRTOVÁ, Jitka. Důvody vydědění. Ad Notam. 1999. č. 5. Online. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptcojzhfpcw3s7gvpvpxgzszgu&groupIndex=0&rowIndex=0>.

Internetové zdroje

DEW, Richard. Murder Most Foul. Law Skills. October 19, 2011. Dostupné Online: <https://www.lawskills.co.uk/articles/2011/10/murder-most-foul/>.

GOŹLIŃSKA, Irena. Instytucja wydziedziczenia – na czym polega oraz w jakich sytuacjach ma zastosowanie. Prawowity. Dostupné online: <https://www.prawowity.pl/aktualnosc/18/1,0,728/>.

GRYCOVÁ, Lenka. Amyotrofická laterální skleróza. In: pharmanews.cz. Dostupné z: <https://www.pharmanews.cz/clanek/amyotroficka-lateralni-skler-za>.

HILLARD, William, MORISS, Alison. Testamentary freedom and administering an estate in the United Kingdom and the Crown Dependencies – an overview. MOORE Kingston Smith, 24 February 2023. Dostupné online: <https://mooreks.co.uk/insights/testamentary-freedom-and-administering-an-estate-in-the-united-kingdom-and-the-crown-dependencies-an-overview/>.

LISTOPADZKA, Karolina. Wydziedziczenie – wyjaśniamy. Online. Jakubowski Czmochofski Kancelaria. Dostupné z: <https://jczkancelaria.pl/wydziedziczenie/>.

SZYMAŃSKY, Piotr T. Wydziedziczenie. Kiedy spadkobierca nie dostanie nic. Infor. 23 marca 2023. Dostępne online: <https://www.infor.pl/prawo/spadki/zasady-dziedziczenia/5709797,wydziedziczenie-kiedy-spadkobierca-nie-dostanie-nic.html>.

RAFAŁOWICZ, Paweł. Niewypełnianie obowiązków rodzinnych przez dzieci a wydziedziczenie – glosa do wyroku Sądu Najwyższego z 23.03.2018 r. (I CSK 424/17). Palestra. 03.2019. Dostępne online: <https://palestra.pl/pl/czasopismo/wydanie/3-2019/artukul/niewypelnianie-obowiazkow-rodzinnych-przez-dzieci-a-wydziedziczenie-glosa-do-wyroku-sadu-najwyzszego-z-23.03.2018-r.-i-csk-424-17>.

Ostatní zdroje

Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Dostupné online: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgez6obzl5shuldmeyq&groupIndex=0&rowIndex=0>.

HENDRYCH, D. a kol. Právníký slovník. 3. vydání. C. H. Beck, 2009. Dostupné online: <https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhf64zrguxg4yltmnuxi5lsovzq>.